

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101003/B/2016/36069387453488644

ZAHRANIČNÝ OBCHOD A JEHO VÝZNAM AKO
FAKTORA KONKURENCIESCHOPNOSTI
V PODMIENKACH EKONOMIKY SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

Bakalárska práca

2016

Monika Lehotská

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

ZAHRANIČNÝ OBCHOD A JEHO VÝZNAM AKO
FAKTORA KONKURENCIESCHOPNOSTI
V PODMIENKACH EKONOMIKY SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

Bakalárska práca

Študijný program: Národné hospodárstvo

Študijný odbor: 16431 Národné hospodárstvo

Školiace pracovisko: Katedra HP

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Mária Tokárová, PhD.

Bratislava 2016

Monika Lehotská

Čestné vyhlásenie

**Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne
a že som v zozname bibliografických údajov uviedla všetku použitú literatúru.**

V Bratislave dňa:

.....

(podpis študenta)

ABSTRAKT

LEHOTSKÁ, Monika: *Zahraničný obchod a jeho význam ako faktora konkurencieschopnosti v podmienkach ekonomiky Slovenskej republiky*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra hospodárskej politiky. – Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Mária Tokárová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2016, 58 s.

Cieľom bakalárskej práce je identifikovať súčasný stav, hlavné charakteristiky, vývoj a najmä význam zahraničného obchodu ako faktora konkurencieschopnosti v podmienkach ekonomiky Slovenskej republiky. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Obsahuje 5 grafov a 6 tabuliek. Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu riešenej problematiky doma a v zahraničí. Vymedzuje postavenie zahraničného obchodu v súčasných globalizačných procesoch a jeho význam ako súčasť národného hospodárstva. Oboznamuje s funkciami, s nástrojmi a s vplyvom zahraničného obchodu na konkurencieschopnosť krajiny a definuje najmä jeho neustále rastúci význam doma aj vo svete. V ďalšej kapitole sa vymedzuje cieľ a uvádza metodika záverečnej práce, postupy spracovania získaných informácií. Záverečná kapitola definuje význam zahraničného obchodu pre slovenskú ekonomiku, meranie a hodnotenie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky a analýzu komoditnej a teritoriálnej štruktúry.

Kľúčové slová:

zahraničný obchod, konkurencieschopnosť, komoditná štruktúra, teritoriálna štruktúra

ABSTRACT

LEHOTSKÁ, Monika: *Foreign trade and its importance as factor of competitiveness in terms of economics of Slovak Republic*. University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Economic Policy. Supervisor of the thesis: doc. Ing. Mária Tokárová, PhD. – Bratislava: FNE UE, 2016, 58 s.

The aim of the thesis is to identify the current state, main characteristics, development and mainly the importance of foreign trade as a factor of competitiveness in terms of economy of Slovak Republic. The thesis is divided into four chapters. It contains 5 charts and 6 tables. The first chapter is devoted to the current state of the issue at home and abroad. It defines the position of foreign trade in current process of globalization and its importance as a part of national economics. It introduces functions, tools and influence of the foreign trade on the competitiveness of the country and defines its growing importance at home and in the world. The next chapter describes the objectives and the methodology of the thesis. The final chapter defines the importance of the foreign trade for Slovak economy, measuring and ranking of competitiveness of Slovak Republic and analysis of commodity and territorial framework.

Keywords:

foreign trade, competitiveness, commodity framework, territorial framework

OBSAH

ÚVOD	7
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ.....	9
1.1 Základné východiská skúmanej problematiky	10
1.2 Svetový obchod	10
1.3 Medzinárodný obchod.....	11
1.4 Význam, úloha a ciele zahraničného obchodu v ekonomike	12
1.4.1 Zahraničný obchod ako súčasť hospodárskej politiky.....	14
1.4.2 Funkcie zahraničného obchodu.....	15
1.4.3 Nástroje zahraničnoobchodnej politiky	17
1.5 Zahraničný obchod a teoretické pohľady na jeho zastúpenie v národnej ekonomike z aspektu domácich a zahraničných autorov	18
1.5.1 Teoretické pohľady zahraničných autorov na zahraničný obchod.....	18
1.5.2 Teoretické pohľady domácich autorov na zahraničný obchod	23
1.6 Zahraničný obchod ako nástroj konkurencieschopnosti	25
2 CIEĽ PRÁCE.....	28
3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	29
4 VÝSLEDKY PRÁCE.....	31
4.1 Význam a úlohy zahraničného obchodu v Slovenskej republike	31
4.1.1 Postavenie zahraničného obchodu v Slovenskej republike v podmienkach globalizácie	33
4.2 Zahraničný obchod Slovenskej republiky ako nástroj konkurencieschopnosti.....	37
4.2.1 Hodnotenie a meranie konkurencieschopnosti v zahraničnom obchode	37
4.3 Zahraničný obchod Slovenskej republiky a jeho komoditná a teritoriálna štruktúra ...	41
4.3.1 Význam skúmania komoditnej štruktúry	42
4.3.2 Význam skúmania teritoriálnej štruktúry.....	47
ZÁVER	52
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	55

ÚVOD

Súčasnú dobu, vyznačujúcu sa silnejúcimi globalizačnými trendmi, je okrem iného poznačená veľmi silnou konkurenciou. Každá krajina, ktorá v nej chce obstáť, si musí byť vedomá tejto skutočnosti. To znamená, že najmä v rámci zahraničnoobchodnej politiky je významná jej proexportná orientácia v zmysle prioritného chápania. Z tejto skutočnosti vyplýva, že v súčasných podmienkach naberá stále viac na význame faktor konkurencieschopnosti.

Konkurencieschopnosť môžeme definovať ako schopnosť podnikov, priemyselných odvetí, regiónov a krajín, vystavených medzinárodnej súťaži, generovať relatívne vysoký dôchodok a úroveň zamestnanosti v ekonomike. Pri neustále silnejúcom tlaku konkurencie je pre podniky a jednotlivé ekonomiky čoraz náročnejšie presadiť sa na medzinárodných trhoch. Pre krajinu je preto kľúčové efektívne využívať svoje konkurenčné výhody a podporovať zvyšovanie konkurencieschopnosti ekonomiky predovšetkým prostredníctvom podpory exportnej zložky. Z hľadiska zvyšovania konkurencieschopnosti krajiny naberá na dôležitosti aj hlbšie zapájanie sa do medzinárodných ekonomických vzťahov.

V nadväznosti na uvedené skutočnosti, sme v bakalárskej práci riešili taký významný problém akým je význam zahraničného obchodu ako faktora konkurencieschopnosti všeobecne a v podmienkach Slovenskej republiky. V podstate ide o systém vonkajších ekonomických vzťahov krajiny, prostredníctvom ktorých sa ekonomika zapája do medzinárodnej deľby práce. Konštatujeme, že systém týchto vzťahov má zásadný vplyv na konkurencieschopnosť krajiny. V súčasnosti sa sústreďuje pozornosť na zefektívnenie národného systému podpory exportu a na dynamizáciu jeho fungovania.

Bakalárska práca je rozdelená do piatich kapitol.

Prvá kapitola uvádza základné východiská, ktoré sú spojené s témou. Je to predovšetkým zdôraznenie významu svetového, medzinárodného a zahraničného obchodu. Ďalej oboznamuje s funkciami, s nástrojmi a s názormi na zahraničný obchod a na jeho chápanie a na jeho postavenie ako nástroja konkurencieschopnosti v ekonomike krajiny.

Druhá a tretia kapitola sledujú cieľ, metodiku a metódy skúmania práce.

Praktickou časťou bakalárskej práce je jej štvrtá časť. Týka sa významu a úlohy zahraničného obchodu Slovenskej republiky a jeho postavenia v hospodárskej politike krajiny. Ďalej sme sa zaoberali hodnotením a meraním konkurencieschopnosti

zahraničného obchodu v podmienkach Slovenskej republiky a podrobne sme analyzovali komoditnú a teritoriálnu štruktúru. Sú to významné faktory, ktoré vplyvajú na celkovú konkurencieschopnosť ekonomiky, v našom prípade na konkurencieschopnosť ekonomiky Slovenskej republiky. Komoditnú a teritoriálnu štruktúru sme sledovali z hľadiska dovozu a vývozu. Prostredníctvom komoditnej štruktúry sme zisťovali dovoz a vývoz najvýznamnejších komodít slovenskej ekonomiky. Teritoriálnou štruktúrou sme sledovali najmä dovoz a vývoz komodít z a do krajín, ktoré sú pre Slovenskú republiku najvýznamnejšími obchodnými partnermi a taktiež z pohľadu ekonomických zoskupení, ktorými sú Európska únia a OECD.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Turbulentný vývoj, ktorý v posledných rokoch zaznamenávame vo svetovom hospodárskom prostredí, sa premieta do zmien celého mechanizmu fungovania svetovej ekonomiky. Výrazne ovplyvňuje všetky oblasti hospodárskeho života a má významný dopad aj na vývoj samotného obchodu vo svete.¹ Rýchlo sa meniace prostredie svetového obchodu spôsobuje tlak na prehodnocovanie a prispôsobovanie sa modelov obchodnej spolupráce súčasnému trendu vývoja svetového hospodárstva. Pod vplyvom neustále zväčšujúcej sa vzájomnej závislosti ekonomík prestávajú byť jednotlivé trhy izolované, sú čoraz menej závislé od hraníc jednej ekonomiky a stretávajú sa v integrovanom globálnom hospodárstve.

V súčasnej etape je jedným z najdominantnejších faktorov, ktorý vplýva na formovanie vonkajších ekonomických vzťahov (ďalej VEV), globalizácia. Globalizácia predstavuje kvalitatívne vyšší typ medzinárodnej deľby práce (ďalej MDP) v rámci svetového hospodárstva. Jej neustále prehlbovanie a rast životnej úrovne prispievajú k zväčšujúcemu sa významu zahraničného obchodu (ďalej ZO) vo svetovej ekonomike. Globalizácia so sebou prináša zápory i prínosy. Jedným z jej hlavných prínosov je využívanie nových informačných a komunikačných technológií (ďalej IKT), silný konkurenčný trh a rastúce preferencie spotrebiteľov.

Globalizačné procesy sa dotýkajú všetkých sfér fungovania hospodárstva, ale najvýznamnejší dopad majú na oblasť ZO. Medzi hlavné prejavy globalizácie v ZO zaraďujeme jeho liberalizáciu, elimináciu prekážok obchodu a snahu zapojiť čo najväčší počet krajín do MDP. Prehlbuje sa taktiež voľný pohyb tovarov, kapitálu a pracovných síl a zároveň rastie aj integrácia tovarových trhov, trhov služieb, informácií a kapitálu. Účasť hospodársky najvyspelejších krajín sa realizuje najmä prostredníctvom transnacionálnych korporácií (ďalej TNK), ktoré sú momentálne jedným z hlavných prvkov svetovej ekonomiky.²

V súčasných globalizačných procesoch zohráva ZO veľmi významnú úlohu a predstavuje najdôležitejší faktor, ktorý ovplyvňuje ekonomický rast vo svetovom

¹ STANĚK, P. – IVANOVÁ, P. 2015. *Súčasné tendencie ekonomickej globalizácie*. Bratislava: Vydavateľský dom ELITA, 2015. s. 5. ISBN 978-80-970135-7-8.

² BALHAR, V. 2011. *Dejiny svetového hospodárstva*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. s. 163. ISBN 978-80-225-3267-9.

hospodárstve. Aj keď jeho fungovanie a podiel na hospodárskom raste je v každej krajine iný, jednotlivé štáty sveta sa stávajú od zahraničnoobchodnej výmeny stále viac závislé a budujú medzi sebou stále intenzívnejšie a previazanejšie väzby.

1.1 Základné východiská skúmanej problematiky

Ak chceme ďalej skúmať problematiku ZO a význam konkurencieschopnosti ekonomiky, musíme vychádzať z nižšie uvedených ekonomických pojmov. Ide o svetový obchod (ďalej SO), medzinárodný obchod (ďalej MO) a ZO.

SO predstavuje súhrn ZO všetkých krajín zapojených do svetovej deľby práce, t.j. zahŕňa tovarové toky medzi všetkými krajinami sveta.

MO zahŕňa ZO niekoľkých krajín, napr. v rámci integračných zoskupení a pomáha spájať národné hospodárstvo so svetovým hospodárstvom. Je súčasťou SO a jednou zo základných foriem internacionalizácie výroby.

ZO tvorí časť sféry obehu tovaru a realizuje sa prostredníctvom výmeny tovarov a služieb danej krajiny so zahraničím. V užšom slova zmysle zahŕňa výmenu hmotného tovaru a v širšom zmysle navyše aj pohyb služieb, teda nehmotných statkov. Týka sa výhradne jednej krajiny alebo skupiny krajín vo vzťahu k ostatným krajinám sveta. Skladá sa z dvoch základných zložiek, a to importu a exportu. Import predstavuje dovoz tovaru a služieb do krajiny a export vývoz z krajiny. Ich súčet za určité obdobie sa nazýva obrat ZO.³

1.2 Svetový obchod

Silný tlak liberalizácie obchodu spôsobuje elimináciu bariér obchodovania medzi krajinami v oveľa väčšom meradle ako doteraz. S pojmom SO sa tak stretávame čoraz častejšie.

V priebehu posledných dvoch dekád došlo k väčšiemu rastu SO ako svetového hrubého domáceho produktu (ďalej HDP).

V súčasnosti SO podlieha mnohým špecifickým tendenciám. Najvýraznejší vplyv na SO má vytvorenie svetového trhu, vďaka ktorému sledujeme neustále zväčšujúci sa rast internacionalizácie a ekonomickej interdependencie jednotlivých krajín sveta. Svetový trh je najrozvinutejšia forma tovarových vzťahov, ktoré sa vytvorili v priebehu dejín tovarovej

³ LIPKOVÁ, L. 2011. Medzinárodná deľba práce. In LIPKOVÁ, L. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 19. ISBN 978-80-89393-37-4.

výroby. Je to miesto, na ktorom sa stretáva svetová ponuka určitého tovaru so svetovým dopytom po ňom. Druhým aspektom, ktorý má markantný vplyv na rozvoj SO, sú technologické zmeny. Neustále zrýchľovanie technologických zmien je zapríčinené najmä obrovským rozmachom počítačového priemyslu a v neposlednom rade rastom globálneho exportu produktov informačných technológií. Na rast objemu SO taktiež vo veľkej miere vplýva aj prijímanie záväzných, ale aj nezáväzných medzinárodných zmlúv, dohôd a noriem, ktoré sa podieľajú na vytváraní rámca MO.

Výnimočnou črtou SO je jeho komplexnosť, ktorú spôsobuje najmä medzinárodná konkurencia, ktorá sa v súčasných globalizačných podmienkach neustále zostruje. Na druhej strane však existujú medzinárodné organizácie, ktorých snahou je liberalizácia SO prostredníctvom presadzovania určitých platných pravidiel, ale ich efektívnosť je otázna.⁴

1.3 Medzinárodný obchod

MO zahŕňa medzinárodnú výmenu tovarov a služieb medzi skupinou krajín v rámci medzinárodného zoskupenia. Predstavuje najstaršiu formu VEV a podieľa sa na zvyšovaní blahobytu a životnej úrovne participujúcich ekonomík tým, že umožňuje každej krajine špecializovať sa na produkciu tovarov, pri ktorých dokáže dosahovať komparatívnu výhodu.⁵

Celý proces zapájania sa krajiny do VEV je určený jej vnútornými možnosťami. Každá ekonomika má rozdielne množstvo produkčných faktorov a taktiež rozdielnu celkovú úroveň podnikateľského prostredia a schopnosť vedieť ho efektívne využívať. Prostredníctvom MO môžu krajiny rozvíjať svoje konkurenčné výhody, resp. aktívne utlmať konkurenčné nevýhody, čo prispieva k podpore celkovej konkurencieschopnosti krajiny.

Vo svetovom hospodárstve sa vyskytujú ekonomiky s rôznym stupňom závislosti od MO a zapojenosti do MDP. Krajiny, ktoré sú vysoko závislé od MO, môžu čerpať konkurenčné výhody z celého svetového hospodárstva a eliminovať tým svoje nedostatky. To sa premieta do rastu národného a taktiež individuálneho bohatstva, výsledkom čoho je rast celkovej kúpnej sily spoločnosti i jednotlivca a v neposlednom rade aj lepšie

⁴ GREŠŠ, M. 2011. Svetový obchod v 21. storočí. In LIPKOVÁ, Ľ. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 192. ISBN 978-80-89393-37-4.

⁵ ROZBORILOVÁ, D. 2011. Medzinárodný obchod, medzinárodný pohyb tovarov, služieb a kapitálu. In LISÝ, J. a kol. 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 537. ISBN 978-80-8078-406-5.

medzinárodné postavenie krajiny.⁶

Pri medzinárodnom pohybe tovarov a služieb zohrávajú kľúčovú úlohu tieto pojmy: export, import, čistý export, obchodná bilancia, deficit a prebytok obchodnej bilancie a vyrovnaná obchodná bilancia.

Export predstavuje hodnotu tovarov a služieb vyrobených v domácej ekonomike predaných do zahraničia.

Opakom exportu je import, ktorý je tvorený hodnotou tovarov a služieb vyprodukovaných v zahraničí, ale predávaných na domácom trhu.

Pri obchodnej bilancii sa môžeme stretnúť s troma možnosťami. Prvou je deficit obchodnej bilancie, ku ktorému dochádza, ak čistý export nadobúda záporné hodnoty. Druhý možný stav obchodnej bilancie je jej prebytok, ktorý nastáva v situácii, keď čistý export krajiny nadobúda kladné hodnoty. Môže však nastať aj prípad, kedy sa čistý vývoz krajiny rovná nule a vtedy dochádza v domácej ekonomike k vyrovnanej obchodnej bilancii. Hodnota vývozu sa rovná hodnote dovozu.

V súvislosti s problematikou MO je potrebné taktiež upriamiť pozornosť aj na produkčné a spotrebné možnosti krajiny. Produkčné možnosti krajiny sú dané množstvom rozličných statkov, ktoré je ekonomika schopná pri svojich zdrojoch a schopnostiach vyrobiť. Spotrebné možnosti krajiny sú vyjadrené kombináciou tovarov a služieb, ktoré môžu obyvatelia v domácej ekonomike spotrebovať. V uzavretej ekonomike sa výrobné možnosti rovnajú spotrebným možnostiam, čo znamená, že krajina je sebestačná. V otvorenej ekonomike sú na rozdiel od uzavretej spotrebné možnosti väčšie ako výrobné možnosti. Prínos MO spočíva v tom, že umožňuje rozšíriť sortiment spotreby o statky, ktoré krajina z rôznych dôvodov nie je schopná vyrobiť.⁷

Z dlhodobého hľadiska sledujeme, že stav MO rastie oveľa rýchlejším tempom ako rast HDP, z čoho možno usúdiť, že je stále významnejším faktorom, podporujúcim hospodársky rast krajiny a taktiež dynamicky sa vyvíjajúcim prvkom medzinárodného hospodárskeho života.

1.4 Význam, úloha a ciele zahraničného obchodu v ekonomike

ZO zohráva v ekonomike každej krajiny nenahraditeľnú úlohu. Patrí k najstarším

⁶ BALÁŽ, P. 2010. Medzinárodný obchod a jeho význam vo svetovej ekonomike. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 209. ISBN 978-80-89393-18-3.

⁷ ROZBORILOVÁ, D. 2011. Medzinárodný obchod, medzinárodný pohyb tovarov, služieb a kapitálu. In LISÝ, J. a kol. 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 538-539. ISBN 978-80-8078-406-5.

formám VEV a prispieva k zvyšovaniu blahobytu a životnej úrovne občanov participujúcich krajín. Stav ZO predstavuje indikátor, prostredníctvom ktorého určujeme kvalitu a kvantitu zdrojov ekonomického rastu. Hodnotenie jeho vývoja z dlhodobého hľadiska nám umožňuje určiť pozíciu krajiny vo svetovom hospodárstve a taktiež závažné vývojové tendencie. Napredovanie ZO krajiny vplýva aj na jej politickú stabilitu a celkovú ekonomickú klímu. Na jednej strane pomáha podporovať stabilitu, ale na druhej strane môže zapríčiňovať nestabilitu, napr. infláciou.

Pri hodnotení ZO v ekonomike každej krajiny je potrebné zohľadniť niekoľko faktorov. Ide o efektívnosť, proporcionalitu a demonštratívny efekt.

Každá ekonomika je napojená na ostatné krajiny rôznymi kanálmi a medzi základné väzby patria obchodné vzťahy. ZO je cestou, ako môže ekonomika využívať svoje konkurenčné výhody a tak vyrábať statky s relatívne nižšími nákladmi ako ostatné krajiny. Pre malé ekonomiky s obmedzeným rozsahom vnútorného trhu a malými surovinovými má ZO spravidla väčší význam ako pre ekonomiky veľkého rozmeru. Pre malú nesebestačnú ekonomiku s nedostatočnými zdrojmi často znamená kľúčovú oblasť celej ekonomiky a jej ekonomická úroveň a taktiež hospodárska dynamika je silne závislá od toho, aké postavenie je schopná krajina nadobudnúť v rámci MDP.⁸

Otvorenosť ekonomiky určuje jej zapojenie do VEV, prostredníctvom ktorých dochádza k pohybu tovarov, služieb a kapitálu medzi jednotlivými národnými ekonomikami. Meriame ju pomocou ukazovateľa, ktorý nazývame miera otvorenosti ekonomiky, ktorá sa kvantitatívne vyjadruje pomerom exportu alebo importu na hrubom domácom produkte krajiny. V súčasných podmienkach sa svetový trh, s tovarmi, službami, pohybom osôb a kapitálom stáva čoraz viac globálnejším.

Uzavretá ekonomika je taký typ ekonomiky, kedy krajina neprichádza do žiadneho kontaktu a obchodných vzťahov so zahraničnými subjektmi.

Otvorená ekonomika je ekonomika, ktorá má voľné väzby so zahraničím a je otvorená do takej miery, do akej vymieňa tovary, služby, či kapitál. Miera otvorenosti sa vo veľkej miere odvíja od veľkosti ekonomiky.

V súčasných podmienkach zaznamenávame vo svetovom hospodárstve rastúcu otvorenosť národných ekonomík, čo vyjadruje zväčšujúcu prepojenosť vzájomných

⁸ ZAMRAZILOVÁ, E. 2012. Vnější ekonomické vztahy. In SPĚVÁČEK, V. a kol. 2012. *Makroekonomická analýza*. Praha: Linde Praha, 2012. s. 435. ISBN 978-80-86131-92-4.

vzťahov medzi jednotlivými národnými hospodárstvami participujúcich krajín v MDP.⁹

1.4.1 Zahraničný obchod ako súčasť hospodárskej politiky

Hospodárska politika (ďalej HP) každej krajiny sa realizuje prostredníctvom cieľov, nástrojov, rozhodovacích procesov a opatrení štátu v jednotlivých oblastiach ekonomiky v určitom období, ktorých úlohou je ovplyvňovanie hospodárskeho života. Nástroje sú usporiadané do špecifických systémových skupín a označujú sa pojmom čiastkové hospodárske politiky. Čiastkové politiky sa navzájom odlišujú podľa toho, na ktoré faktory prioritne vplyvajú a aké nástroje na to využívajú.

Na reguláciu vonkajších vzťahov a ZO využíva krajina zahraničnoobchodnú politiku (ďalej ZOP). Tvorí súčasť celkovej HP štátu, vychádza z jej základných cieľov, úloh a tendencií a patrí k výsostným právam každého suverénneho štátu. Krajina používa na presadenie svojich zámerov komplex obchodno-politických nástrojov a opatrení, pomocou ktorých sa snaží ovplyvňovať a regulovať vývoj VEV, zabezpečiť rast konkurencieschopnosti, kontroluje saldo obchodnej bilancie, kontroluje dovoz statkov, ktoré by mohli poškodiť domácich výrobcov a zabezpečuje aj príjmy do štátneho rozpočtu. Za najvýznamnejšiu súčasť VEV sa považuje ZO, ktorý signalizuje skutočný stav a úroveň svetového hospodárstva a jeho jednotlivých súčastí. K základným cieľom ZOP patrí vytváranie vhodného prostredia na úspešné presadzovanie hospodárskej stratégie štátu v medzinárodných podmienkach, snaha o dosiahnutie čo najlepšieho postavenia na zahraničných trhoch a poskytovanie účinnej ochrany domáceho trhu.¹⁰

Krajiny s rozvinutou trhovou ekonomikou sú charakteristické proexportnou orientáciou a príslušné podporné nástroje a metódy jej presadzovania tvoria jej integrálnu súčasť. Ich stratégia spočíva v tom, že HP sa zameriava najmä na podporu štrukturálnych zmien a racionalizáciu v prospech svojich najperspektívnejších druhov a oblastí výroby, služieb a vysokých technológií. Celkovú konkurencieschopnosť však determinuje široké spektrum faktorov a predpokladov, vrátane realizačných cien, ktoré odrážajú výšku reprodukčných nákladov, technicko-úžitkové parametre a financovanie produkcie, rýchlosť inovácií a iné. Na udržanie dlhodobých konkurenčných pozícií je preto potrebný prienik vysokej úrovne väčšiny týchto parametrov, predovšetkým však dosahovanej nákladovej

⁹ CIHELKOVÁ, E. 2003. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 8-9. ISBN 80-7179-804-5.

¹⁰ ZAMRAZILOVÁ, E. 2012. *Vnější ekonomické vztahy*. In SPĚVÁČEK, V. a kol. 2012. *Makroekonomická analýza*. Praha: Linde Praha, 2012. s. 436. ISBN 978-80-86131-92-4.

hladiny, ktorú priamo ovplyvňuje najmä absorpčná schopnosť domáceho trhu a objem produkcie.¹¹

Pri presadzovaní ZOP sa jednotlivé štáty môžu rozhodnúť medzi dvoma základnými prístupmi liberalizmom a protekcionizmom. Musíme však poznamenať, že z hľadiska reálnych ekonomík ide len o čisto teoretické typy.

Liberalizmus predstavuje koncepciu voľného obchodu. Jeho hlavnou črtou je nezasahovanie štátu do zahraničnoobchodných vzťahov a do celého hospodárstva. Štát by mal teda v čo najmenšej možnej miere kontrolovať a obmedzovať import a export krajiny a svojimi opatreniami by mal iba vytvárať predpoklady pre rozvoj MDP. V praxi ZO sa liberálna obchodná politika realizuje prostredníctvom odstraňovania prekážok pre voľný pohyb tovaru a služieb. Zástancami tohto prístupu sú najmä vyspelé a ekonomicky silné krajiny, ktoré sa prostredníctvom ZO snažia rozšíriť odbytové trhy pre svoje produkty. Zásada liberalizmu sa realizuje prostredníctvom uzatvárania bilaterálnych a multilaterálnych zmlúv, ktorých podstatou je odstraňovanie protekcionistických opatrení. Predmetom liberalizácie je najmä znižovanie alebo odstraňovanie colných sadzieb, dovozných kvót, dovozných prirážok a subvencií.¹²

Protekcionizmus predstavuje súbor opatrení, ktoré slúžia na ochranu a podporu domácich výrobcov. Jeho hlavným cieľom je znevýhodniť cudzí tovar voči domácemu tovaru prostredníctvom diskriminačných opatrení kvalitatívnej alebo kvantitatívnej povahy. Na ochranu vnútorného trhu sa zvyčajne využívajú vysoké dovozné clá, dovozné reštrikcie a embargá. Protekcionistická politika nadväzuje na štátny intervencionizmus, t.j. želané zásahy štátu do ekonomiky. Uplatňovanie ochranárskej politiky spôsobuje znižovanie tempa rastu ZO krajiny, spomaľovanie štrukturálnych zmien a vytvára podmienky pre obchodné vojny.¹³

1.4.2 Funkcie zahraničného obchodu

ZO plní v národnej ekonomike štyri základné funkcie. Môžeme ich chápať v určitom zmysle iba ako teoretické, ale v skutočnosti dávajú systémový zmysel ekonomickým vzťahom so zahraničím. Ich podiel na zvyšovaní hospodárskej vyspelosti

¹¹ BALÁŽ, P. 2010. Medzinárodný obchod a jeho význam vo svetovej ekonomike. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 259. ISBN 978-80-89393-18-3.

¹² ROZBORILOVÁ, D. 2011. Medzinárodný obchod, medzinárodný pohyb tovarov, služieb a kapitálu. In LISÝ, J. a kol. 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 547. ISBN 978-80-8078-406-5.

¹³ LIPKOVÁ, E. 2011. Zahraničnoobchodná politika. In LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 143. ISBN 978-80-89393-37-4.

jednotlivých štátov je značne diferencovaný, avšak ich význam je nenahraditeľný a čoraz viac ovplyvňujú rast konkurencieschopnosti krajiny.

Základné funkcie ZO sú:

- funkcia transformácie štruktúry národného produktu,
- funkcia ekonomického rastu,
- funkcia parametrická,
- funkcia zabezpečenia proporcionality reprodukčného procesu.

Transformačná funkcia ZO umožňuje ekonomike prispôbovať vecnú štruktúru vytvoreného spoločenského produktu na novú formu jeho použitia pod vplyvom zmien dopytu a ponuky. Transformačná funkcia vyjadruje produkčné možnosti danej ekonomiky. Na jej základe krajina zisťuje, ako môže zvyšovať výstup jedného statku a zároveň znižovať výstup statku druhého. Základ transformačnej funkcie v proexportnej politike predstavuje transformačný efekt.

Dôležitosť funkcie ZO ako faktora ekonomického rastu sa zväčšuje priamo úmerne k dynamike ekonomického rastu krajiny. ZO v značnej miere ovplyvňuje efektívnosť výroby, a tým aj efektívneho vnútorného reprodukčného procesu. Napomáha substituovať neefektívnu produkciu importom tovarov zo zahraničia. Vhodná je však len v prípade, ak prispieva k lepšiemu zapojeniu krajiny do MDP, úspore času a väčšej efektívnosti výroby.¹⁴

Význam parametrickej funkcie ZO spočíva v možnosti porovnávať technicko-úžitkové charakteristiky a cenové podmienky, za ktorých sú produkty ponúkané na svetových trhoch. ZO pomocou nej rozvíja úžitkové hodnoty, prináša výsledky vedecko-technického pokroku zo zahraničia a zvyšuje úroveň spotreby obyvateľstva. Zvýšenú pozornosť treba venovať najmä exportu. Producenti musia dbať na to, aby vyrábali svoje tovary efektívne, ktoré zodpovedajú potrebám zahraničných trhov a vynikajú svojou kvalitou a technickými parametrami. V súčasnej etape, kedy sledujeme neustále zostovanie medzinárodného ekonomického súťaženía parametrická funkcia nadobúda zvlášť dôležitý význam. Producenti musia prispôbovať vlastnosti výrobkov individuálnym požiadavkám spotrebiteľov čo je veľmi náročné, pretože prakticky až na trhu sa dozvedajú, či ich splnili alebo nie. V prípade, že výrobcovia nie sú schopní

¹⁴ NEŠVERA, V. 2009. Zahraniční ekonomické vztahy a národní ekonomika. In KUBIŠTA, V. a kol. 2009. *Medzinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2009. s. 232-233. ISBN 978-80-7380191-5.

uspokojiť potreby spotrebiteľov, v dôsledku rastúcich nárokov svetového trhu, dochádza k ekonomickému poklesu a zaostávaniu ekonomiky krajiny.

Funkcia proporcionality reprodukčného procesu nám umožňuje nahliadnuť na ZO v aktívnom význame. Ide o podporu exportu s cieľom urýchliť ekonomický rast krajiny. Kľúčovou stratégiou, ktorá stimuluje hospodársky rast a prispieva k dlhodobej úspore práce, je stratégia importovať tovary, pri ktorých produkcii ekonomika nemá konkurenčné výhody a poskytovať na export tovary, pri ktorých výhody dosahuje.¹⁵

Pri pohľade na ZO v súčasných podmienkach sledujeme, že jeho podiel na ekonomickom raste a jeho fungovanie je v každom štáte iné. Stáva sa však najdominantnejším prvkom hospodárstva, ktorý ovplyvňuje hospodársky rast a celkové postavenie krajiny na svetových trhoch. Práve z týchto dôvodov je žiaduce využívanie funkcií ZO.

1.4.3 Nástroje zahraničnoobchodnej politiky

ZOP považujeme za jeden zo základných znakov suverenity štátu. Predstavuje komplex jednotlivých zásad, cieľov a prostriedkov, pomocou ktorých môže štát oslabiť alebo stimulovať niektoré vývojové tendencie v ZO krajiny.¹⁶

Nástroje ZOP najviac ovplyvňujú komoditnú a teritoriálnu štruktúru, objem a taktiež inštitucionálnu formu realizácie ZO. Z hľadiska dlhodobého vývoja môžeme sledovať, že sa pri presadzovaní zámerov ZOP vyprofilovali dva druhy prostriedkov, a to zmluvné a autonómne.

Zmluvné prostriedky predstavujú výsledok vzájomných negociácií a ratifikácie medzi zúčastnenými krajinami. Sú kompromisom záujmov zmluvných strán, ktorý bol dosiahnutý na základe určitého dojednanja. Medzi tieto nástroje patria najmä obchodné dohody, úverové dohody, platobné dohody, ekonomické dohody a taktiež dohody o hospodárskej a vedecko-technickej spolupráci. Môžu mať aktívny alebo pasívny charakter.

Autonómne prostriedky vychádzajú zo záujmov štátu pri rešpektovaní uzatvorených dohôd a zmlúv s inými krajinami. Sú to jednostranné opatrenia štátu, neprekonzultované s postihnutou krajinou, na základe ktorých je regulovaná zahraničnoobchodná výmena tovarov. Na jednej strane pomáhajú podporovať export a na strane druhej chránia výrobcov

¹⁵ BALÁŽ, P. 2010. Medzinárodný obchod a jeho význam vo svetovej ekonomike. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 211-212. ISBN 978-80-89393-18-3.

¹⁶ LIPKOVÁ, E. 2011. Zahraničnoobchodná politika. In LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 133. ISBN 978-80-89393-37-4.

pred nežiaducim dovozom. Rovnako ako zmluvné prostriedky môžu mať charakter aktívny alebo pasívny. Najvýznamnejším autonómnym prostriedkom je clo, ktoré predstavuje povinný poplatok, vybraný pri prechode tovaru cez colné hranice.¹⁷

Z uvedeného vyplýva, že prostriedky regulujúce vývozno-dovozné aktivity krajiny ovplyvňujú možnosti zahraničných firiem prenikat' na domáci trh, preto znižujú priestor na realizáciu domácich producentov na vlastnom trhu. Príkladom prekážok obmedzujúcich MO sú kvóty, clá a taktiež ovplyvňovanie výmenného kurzu.

1.5 Zahraničný obchod a teoretické pohľady na jeho zastúpenie v národnej ekonomike z aspektu domácich a zahraničných autorov

ZO má v ekonomickej vede dlhé obdobie veľmi významnú úlohu a patrí medzi vysoko frekventované témy. Už po stáročia sa ním zaoberajú rôzne ekonomické smery a mnohí zahraniční i domáci autori. Rovnako ako teoretické pohľady na ostatné vedné disciplíny, tak aj teórie ZO sú vysoko závislé od úrovne ľudského poznania. Poznanie jeho vývoja umožňuje pochopiť aj súčasný stav ZO a taktiež odlišné pohľady a teoretické východiská jednotlivých predstaviteľov na jeden a ten istý problém. Ich rozdielnosť vyplýva z diferencovaných hodnotových predpokladov a z ekonomických podmienok, v ktorých jednotlivé teórie a smery vznikali. V každom období môžeme sledovať rastúci význam a popularitu jedného smeru a zároveň oslabené postavenie smeru iného.¹⁸

Aj napriek tomu, že ZO má za sebou veľmi dlhý vývoj a v súvislosti s ním vzniklo už mnoho teórií a názorov, môžeme si však dovoliť tvrdiť, že v súčasnom globalizujúcom sa svete je témou stále aktuálnejšou a diskutovanejšou ako kedykoľvek predtým.

1.5.1 Teoretické pohľady zahraničných autorov na zahraničný obchod

Prvé teórie ZO začali vznikať s nástupom silných európskych štátov a zameriavali sa najmä na jednotlivé národné ekonomiky a na štruktúru ich ZO s dôrazom na jednotlivé druhy tovarov a ich ceny. Od polovice 20.storočia však nastali zmeny v ideovom smerovaní a ekonómovia sa začali viac orientovať na firmy a na ich motiváciu zapájať sa

¹⁷ ŠTĚRBOVÁ, L. 2009. Obchodní politika v mezinárodních vztazích. In KUBIŠTA, V. a kol. 2009. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2009. s.42-43. ISBN 978-80-7380191-5.

¹⁸ LISÝ, J. 2011. Vznik a vývoj ekonomickej vedy. In LISÝ, J. a kol. 2011. *Ekonomía*. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 21. ISBN 978-80-8078-406-5.

do MO.¹⁹

Teoretických pohľadov a názorov na problematiku ZO je veľké množstvo. Vyvíjali sa v etapách, ktoré predstavuje:

- merkantilizmus,
- klasicizmus,
- neoklasické teórie.

Merkantilizmus sa stal pre ZO kľúčovým obdobím, v ktorom boli položené jeho prvé teoretické základy. Tento ekonomický prúd vznikol v čase zámorských objavov začiatkom 16. storočia vo Veľkej Británii a prevládal až do prvej polovice 18. storočia. Je priamou reakciou na vtedajší rozmach ZO a bol založený na novej forme hospodárstva vyplývajúcej z nových tovarovo – peňažných vzťahov. Hlavnou zásadou merkantilistov boli tézy, že bohatstvom krajiny sú peniaze, že zisk sa vytvára vo sfére obehu a že vývoz peňazí z krajiny bohatstvo národa znižuje a dovoz ho zvyšuje. V období merkantilizmu bol zakázaný vývoz drahých kovov a štát uplatňoval vysoké clá voči domácim, ale aj zahraničným obchodníkom. Merkantilisti stotožňovali peniaze s bohatstvom resp. s drahými kovmi a zdroj tvorby hodnôt videli predovšetkým v ZO. Tvorbu hodnôt si vysvetľovali neekvivalentnou výmenou v oblasti ZO. K najvýznamnejším predstaviteľom tohto obdobia patrili T. Mun, J. B. Colbert, J. Becher a iní.²⁰

Predstavitelia klasickej ekonómie (W. Petty, A. Smith, D. Ricardo, J. B. Say, T.R. Malthus) tvrdili, že vláda by nemala vôbec zasahovať do zahraničnoobchodnej výmeny, čiže by sa mala snažiť o liberalizáciu MO. Rozširovaním národných odbytových trhov v zahraničí sa zvyšuje produktivita práce. Najvýznamnejšia a najznámejšia publikácia A. Smitha „Pojednanie o podstate a pôvode bohatstva národov“ z roku 1776²¹ bola vo veľkej miere zameraná na problematiku ZO a na jeho teóriu absolútnych nákladov. A. Smith zastával názor, že to, čo by mala krajina dovážať a vyvážať do a zo zahraničia, vie najlepšie určiť „neviditeľná ruka trhu“. Jeho názory a teórie ideovo otvorili nástup kapitalizmu a hlásali slobodu v ZO, voľný trh a princípy trhovej otvorenej ekonomiky. Na rozdiel od merkantilizmu nepovažoval za zdroj bohatstva samotný obchod a neustále dosahovanie aktívnej obchodnej bilancie, ale zastával názor, že úspešnosť ZO spočíva vo výrobe. Teória absolútnych nákladov fungovala na predpoklade, že dvom navzájom

¹⁹ VERČEK, P. 2010. Teórie medzinárodného obchodu. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlnu globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 55. ISBN 978-80-89393-18-3.

²⁰ LIPKOVÁ, E. 2011. Teórie medzinárodného obchodu. In LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 32-33. ISBN 978-80-89393-37-4

²¹ SMITH, A. 1776. *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*.

obchodujúcim krajinám sa podarí získať ekonomické výhody iba vtedy, ak jedna z nich je absolútne produktívnejšia pri výrobe statku A a zároveň je absolútne neproduktívnejšia pri výrobe statku B.²² To znamená, že krajiny vyvážajú tovary, ktoré vyrábajú s nižšími nákladmi a dovážajú tovary, pri výrobe ktorých dosahujú nižšie náklady iné krajiny. Absolútne výhody krajiny sú dané jej produkčnými podmienkami a ich porovnaním s ostatnými krajinami zapojenými do ZO a MDP. Táto teória predpokladá plnú zamestnanosť, fixné výrobné náklady, plne liberalizovaný ZO, abstrahuje od dopravných nákladov a jediným uznávaným výrobným faktorom je práca.

Ricardova teória komparatívnych nákladov je postavená na rovnakých predpokladoch ako teória absolútnych výhod A. Smitha. V publikácii „Zásady politickej ekonómie“²³ sa D. Ricardo pokúsil dokázať, že možnosti ZO sú oveľa rozmanitejšie ako ich opisuje Smithova teória. Podrobne v nej uviedol svoju teóriu komparatívnych nákladov, ktorej podstata spočíva v tvrdení, že v MDP sa môže zúčastniť i krajina, ktorá nedosahuje absolútne výhody v produkcii žiadneho výrobku, avšak dosahuje výhodu relatívnu, resp. komparatívnu. D. Ricardo zastával názor, že krajina sa bude špecializovať na produkciu a export tovarov, ktoré dokáže vyrábať pri komparatívne nižších nákladoch a bude importovať tovary, ktoré dokáže s komparatívne nižšími nákladmi vyprodukovať druhá krajina, čo znamená, že tento tovar bude dovážať lacnejšie ako by ho sama vyrobila. Komparatívne výhody krajiny však nie sú dané raz a navždy, ale pod vplyvom hospodárskeho rozvoja a so zmenou štruktúry výrobných faktorov sa postupne menia. Najmobilnejším a najelastickjším faktorom je kapitál. Krajiny nachádzajúce sa na nižšom stupni ekonomického vývoja zvyčajne zaraďujú medzi svoje komparatívne výhody dostatok pôdy alebo dostatok lacnej pracovnej sily. Ricardova teória stanovila v porovnaní s teóriou A. Smitha širšie medze, v ktorých môže prebiehať vzájomný a ekonomicky výhodný obchod medzi krajinami založený na medzinárodnej špecializácii výroby, čím D. Ricardo dosiahol kvalitatívny posun v Smithovom ekonomickom učení.²⁴

Neoklasické teórie nadväzujú na klasické teórie ZO uprednostňujúce liberalizmus v medzinárodných hospodárskych vzťahoch. Vznikli v období a v krajinách, ktoré zaznamenávali práve ekonomický rozmach, sú tak späté s hľadaním nových odbytových

²² ŽAMBERSKÝ, P. 2009. Teorie medzinárodného obchodu. In KUBIŠTA, V. a kol. 2009. *Medzinárodní ekonomické vzťahy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2009. s.16. ISBN 978-80-7380191-5.

²³ RICARDO, D. 1817. *Des Principes de l'économie politique et de l'impôt*.

²⁴ GRANČAY, M. 2014. Teória komparatívnych výhod. In GRANČAY, M. a kol. 2014. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov. Vybrané teórie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. s. 60-62. ISBN 978-80-225-3921-0.

trhov pre svoje tovary a snažia sa o elimináciu prekážok v ZO. Medzi najdôležitejšie teórie z neoklasického obdobia patrí teória vybavenosti výrobnými faktormi, tzv. Heckscher-Ohlinova teoréma (H-O model). Jej základ položili E. Heckscher a B. Ohlin, ktorému bola v roku 1977 udelená Nobelova cena za ekonómiu za jeho prínos k rozvoju MO. Teoréma sa snaží poukázať na fakt, že rozdielne výhody na svetových trhoch pri realizácii produktov sú spôsobené rozdielnymi nákladmi výroby. Krajina teda dosahuje komparatívne výhody, ak disponuje väčším množstvom výrobných faktorov ako druhá krajina. Vybavenosť prírodnými faktormi závisí od niekoľkých faktorov, medzi ktoré patrí napr. historický vývoj, prírodné podmienky a pod. Z toho vyplýva, že ekonomika, ktorá je relatívne dobre vybavená kapitálom, exportuje kapitálovo náročnejšie výrobky ako krajina, ktorá je dostatočne vybavená prácou a tá bude vyvážať produkty náročné na výrobný faktor práca. Teoréma abstrahuje od obchodných bariér a dopravných nákladov, ktoré zabraňujú vyrovnávaniu cien výstupov a faktorov a je založený na dlhodobej báze. V otvorenej ekonomike sa môžu výrobné faktory postupne premiestňovať do odvetví intenzívne využívajúcich nadmerné výrobné faktory. V krátkodobom období bude produktivita výrobných faktorov determinovaná ich využitím v priemysle, čiže mzdy budú v jednotlivých krajinách odlišné. Vlastníci faktorov, ktorých je v krajine dostatočné množstvo, budú získať, a naopak, strácať budú vlastníci nedostatkových faktorov.²⁵

Problémom Heckscher-Ohlinovej teóremy je, že ceny výrobných faktorov sú statické. Americkí ekonómovia W.F. Stolper a P.A. Samuelson zastávajú odlišný názor. Podľa Stolper-Samuelsonovej teóremy sa pod vplyvom MO ceny výrobných faktorov vyrovnávajú. MDP je podľa Stolper-Samuelsonovej teóremy prospešná nielen pre ekonomiku, ale vďaka efektu znovurozdeľovania aj pre vlastníkov výrobných faktorov.

Heckscher-Ohlinova a Stolper-Samuelsonova teoréma mali v minulosti veľký význam, ale v dnešných podmienkach na medzinárodných trhoch však takmer žiadny význam nemajú. P.A. Samuelson sa však aj napriek tomu považuje za jedného z najväčších ekonómov. Bol prvým Američanom, ktorý získal Nobelovu cenu za ekonómiu v roku 1970.²⁶

H-O teorému testovalo už viacero ekonómov. Za najvýznamnejšiu analýzu sa považuje test ekonóma W. Leontiefa. Svoju teóriu sa pokúsil aplikovať na ZO a na štruktúre vybavenosti USA výrobnými faktormi za rok 1947. Vyčíslil požiadavky na výrobné

²⁵ ROZBORILOVÁ, D. 2011. Medzinárodný obchod, medzinárodný pohyb tovarov, služieb a kapitálu. In LISÝ, J. a kol. 2011. *Ekonómia*. Bratislava: Iura Edition, 2011. s. 541. ISBN 978-80-8078-406-5.

²⁶ RUSIŇÁK, P. 2010. Stolperova-Samuelsonova teoréma. In LIPKOVÁ, E. a kol. 2010. *Ekonómické teórie: Medzinárodná ekonómia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010. s. 39. ISBN 978-80-225-3130-6.

faktory práca a kapitál pripadajúce na jednu jednotku vývozu USA a na jednu jednotku dovozu. Za jednotku považoval hodnotu tovarov za 1 milión USD v tovarovom zložení a cenách roku 1947. Očakávalo sa, že konečné výsledky testu W. Leontiefa sa budú zhodovať s Heckscher-Ohlinovou teorémou, teda, že pomer práce a kapitálu bude väčší pri exporte ako pri importe vzhľadom na fakt, že ekonomika USA bola považovaná za ekonomiku bohatú na kapitál. Nakoniec však bol zaznamenaný export pracovne náročných produktov a import kapitálovo náročných produktov. Toto zistenie bolo nazvané Leontiefov paradox.²⁷

Podľa poľského ekonóma T. M. Rybczynského a jeho teorémy, nárast ponuky jedného výrobného faktora nevedie automaticky aj k zvýšeniu outputu všetkých produktov, ale vedie k poklesu outputu jedného produktu a zároveň k nárastu outputu produktu druhého. Rybczynského teoréma predpokladá fixné ceny komodít a môžeme ju zaradiť medzi tzv. komparatívno-statickú analýzu. Ak sú však ceny na medzinárodných trhoch počas určitého obdobia stabilné, zmeny vybavenosti faktormi determinujú obchodné vzory a rast outputu. Ekonomika, pôvodne zameraná na výrobu produktov náročných na výrobný faktor práca, zmení po rýchlom náraste kapitálu svoju orientáciu na export kapitálovo náročných produktov a na import produktov náročných na prácu. Rozdielnym rastom ponuky výrobných faktorov dochádza k zmenám komparatívnych výhod krajiny. Tento prístup dynamizuje H-O model. Teoréma má v MO rôzne implikácie na vysvetlenie produkcie krajín zapojených do vzájomných obchodných vzťahov. Univerzálne však platí len v prípade malých ekonomík a je limitovaná veľkosťou ekonomiky.²⁸

Veľkým prínosom neoklasickej teórie ZO bolo zavedenie schopnosti transformácie ekonomiky krajín, ktorú vo svojom diele „Zahraničný obchod a národné hospodárstvo“²⁹ sformuloval americký ekonóm Ch. Kindleberger. Vysvetľuje v ňom, akú majú rozličné ekonomiky schopnosť reagovať na zmeny, ktoré prebiehajú doma aj v zahraničí tým, že sa ZO prispôsobí novej situácii ekonomickým spôsobom. Vychádza z toho, že obchod je sféra, ktorá má charakter neustálych zmien, a to nie len vo vnútri samotných krajín, ale aj v medzinárodnom meradle. Zmeny sa týkajú najmä spotreby, dôchodkov, kapitálu, investícií, dopytu, technológií a pod. Ch. Kindleberger rozdelil krajiny podľa ich

²⁷ MUCHOVÁ, E. 2012. Moderné teórie medzinárodného obchodu. In *Nová ekonomika*. ISSN 1336-1732, 2012, roč. V, č. 1, s. 136-137.

²⁸ GRANČAY, M. 2014. Rozšírenia Heckscherovej-Ohlinovej teorémy. In GRANČAY, M. a kol. 2014. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov. Vybrané teórie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. s.122-123. ISBN 978-80-225-3921-0.

²⁹ KINDLEBERGER, CH. 1962. *Foreign trade and the national economy*. London: Yale University Press, 1962.

schopnosti prispôsobovať sa novovznikajúcim podmienkam na svetových trhoch na tradičné a na transformujúce sa ekonomiky. V tradičných ekonomikách dochádza k zmenám iba veľmi pomaly. Schopnosť transformácie v takýchto krajinách je veľmi nízka, až obmedzená. Ich neschopnosť prispôsobovať sa meniacim sa podmienkam spôsobuje nízky rast cien exportovaných výrobkov, nemeniacu sa zamestnanosť a nekonečné opakovanie spôsobu výroby a spotreby. Tradičné ekonomiky sa neprispôbujú svetovým trendom výrobných štruktúr, výrobné činitele sú rozdeľované tradičným spôsobom a nezohľadňujú tendencie na svetových trhoch. V transformujúcich sa ekonomikách je celá domáca ekonomika a vnútorný trh v neustálom pohybe, spotrebiteľia majú záujem zvyšovať svoje dôchodky na základe ich individuálnej snahy, výrobcovia vyvíjajú neustálu aktivitu a sú ochotní prejsť do nových oblastí výroby a stále viac sa špecializujú. V skutočnosti sa väčšina krajín sveta zaraďuje k tradičným ekonomikám, nakoľko existuje len málo štátov, ktoré sú schopné pružne reagovať na novovznikajúce podmienky na svetových trhoch.³⁰

V súčasnosti sú dominantné najmä neoklasické teórie MO. Ich orientácia smeruje do mikroekonomickej sféry, na úroveň TNK a do ich vplyvu na formovanie štruktúry zahraničnoobchodných vzťahov.³¹

1.5.2 Teoretické pohľady domácich autorov na zahraničný obchod

V SR sa problematike ZO venuje viacero autorov. Svoju pozornosť upriamujú najmä na definovanie významu, úloh a na postavenie ZO SR v HP. Upozorňujú taktiež na to, že v súčasných procesoch je pre ekonomický rast krajiny dôležitá hlavne jej konkurencieschopnosť a schopnosť presadiť sa a obstáť na medzinárodných trhoch.

E. Lipková ako vedúca autorského kolektívu prispela k skúmanej problematike mnohými publikáciami. Jedným z nich je dielo „Medzinárodné hospodárske vzťahy“. Podľa nej ZO predstavuje obchodné vzťahy prebiehajúce medzi jednotlivými národnými ekonomikami, na základe ktorých si vymieňajú výsledky MDP, resp. tovary vyprodukované v rámci špecializácie producentov v jednotlivých krajinách. Reprezentuje teda časť sféry obehu, prostredníctvom ktorej sa realizuje tovarová výmena so zahraničím.

³⁰LIPKOVÁ, E. 2011. Teórie medzinárodného obchodu. In LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 52-55. ISBN 978-80-89393-37-4.

³¹VERČEK, P. 2010. Teórie medzinárodného obchodu. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlnu globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 109. ISBN 978-80-89393-18-3.

V užšom slova zmysle zahŕňa len výmenu hmotného tovaru domácej ekonomiky so zahraničím, ale v širšom slova zmysle okrem pohybu hmotného tovaru zahŕňa aj pohyb nehmotného tovaru, čiže služieb.³²

E. Michník a kolektív bol autorom publikácie „Zahraničný obchod.“ ZO definuje ako súčasť národného reprodukčného procesu, pričom má relatívne samostatné postavenie. Vplýva na celkovú ekonomickú rovnováhu a na jej sortimentnú a na štruktúrálnu skladbu. Svojimi funkciami môže zabezpečovať stabilitu ekonomiky v prípade, že ju narúšajú vnútorné faktory, ako je napríklad inflácia. Tvrdí, že výsledky ZO ovplyvňujú proporcionalitu ekonomického rozvoja, jeho efektívnosť a sú parametrom kvalifikujúcim úroveň, postavenie a perspektívy krajiny vo svetovom hospodárstve v porovnaní s inými krajinami. Jeho úlohou je teda ovplyvňovanie reprodukčného procesu.³³

P. Baláž a kolektív spoločne spracovali publikáciu „Medzinárodné podnikanie. Na vlnu globalizujúcej sa svetovej ekonomiky.“ V nej poukazuje na to, že stav ZO je takzvaným indikátorom zdravia národnej ekonomiky a zároveň predpokladom určujúcim kvalitu a kvantitu jedného z najdôležitejších zdrojov ekonomického rastu. Jeho napredovanie a vývoj má veľmi výrazný vplyv na spoločensko-ekonomickú klímu v každej krajine a aj na politickú stabilitu medzinárodného prostredia.³⁴

E. Trenčianska je autorkou publikácie „Zahraničný obchod“, v ktorej sa na margo témy ZO v súčasných procesoch vyjadrila nasledujúco: „ZO je najvýznamnejšou oblasťou hospodárskeho života každej krajiny. Jeho úlohy a postavenie sú veľmi úzko zviazané s presadzovaním zdedených či nadobudnutých komparatívnych výhod v medzinárodnom prostredí. Prostredníctvom realizovania vyrobenej produkcie verne kopíruje vnútorné zdravie a vyhlíadky každej národnej ekonomiky. ZO sa radí k prioritám hospodárskeho života. Patrí vo svete k najsilnejším sektorom ekonomiky a v krajinách transformujúcich sa patrí zároveň k najdynamickejším a najdôležitejším sektorom ekonomického rastu a rozvoja.“³⁵

V. Ružeková v publikácii s autorkami E. Kašákovou a Z. Silnou „Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky“ zadefinovala ZO ako obchod danej ekonomiky s inou národnou, resp. s viacerými národnými ekonomikami, ktorý má výrazný

³² LIPKOVÁ, E. 2011. Teórie medzinárodného obchodu. In LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 18. ISBN 978-80-89393-37-4.

³³ MICHNÍK, E. 1998. Zahraničný obchod a zahraničnoobchodné vzťahy. In MICHNÍK, E. a kol. 1998. *Zahraničný obchod*. Bratislava: Sprint, vŕa, 1998. s. 61. ISBN 80-8884-31-8.

³⁴ BALÁŽ, P. 2010. Medzinárodný obchod a jeho význam vo svetovej ekonomike. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlnu globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 209. ISBN 978-80-89393-18-3.

³⁵ TRENČIANSKA, E. 2000. *Zahraničný obchod*. Bratislava: Sprint, vŕa, 2000. s. 15. ISBN 80-88848-30-X.

vplyv na všeobecnú ekonomickú rovnováhu. Pri týchto zahraničnoobchodných vzťahoch tovar alebo služby prekračujú hranice krajiny prostredníctvom jednotlivých obchodných operácií, najčastejšie formou dovozu a vývozu, čo má pre ekonomiku krajiny obrovský význam.³⁶

K. Drieniková v spolupráci so Ľ. Zubaľovou vydali viacero publikácií, v ktorých sa zaoberajú najmä zahraničnoobchodnými vzťahmi EÚ s vybranými tretími krajinami ako sú Ruská federácia, Ukrajina, Čína, Brazília, Mexiko. Sú autorkami publikácie ako je napr. „Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia.“ Publikácia je zameraná najmä na Ruskú federáciu a na jej významné postavenie vo svete najmä pre jeho významný energetický potenciál.³⁷

Téme ZO sa v slovenskej odbornej literatúre venujú aj ďalší známi autori ako sú P. Staněk, P. Verček, E. Fifek, M. Rosenberg, D. Báráňová-Čiderová, M. Smreková, E. Fifeková.

1.6 Zahraničný obchod ako nástroj konkurencieschopnosti

Vývoj svetového hospodárstva každým okamihom dokazuje, aké je náročné presadzovanie sa jednotlivých ekonomík na svetovej scéne. Pravdou je, že aj napriek dosahovaným ekonomickým posunom v súčasných hospodárskych komplexoch, najväčšie úspechy stabilne dosahujú len najsilnejšie rozvinuté ekonomiky. Aj tie najsilnejšie krajiny potvrdzujú, že získané pozície na medzinárodných trhoch nemusia byť trvalé. Preto je nutné neustále vynakladať snahu o ich udržanie prostredníctvom zabezpečovania potrebných podmienok na ustavičný rast svojej konkurencieschopnosti.

Konkurencieschopnosť ekonomiky predstavuje jej schopnosť predávať tovary a poskytovať služby, s optimálnym využitím ľudských či kapitálových zdrojov, na medzinárodných trhoch.³⁸

Konkurencieschopnosť krajiny je vo veľkej miere závislá od jej konkurenčných výhod a jej schopnosti s nimi efektívne vynakladať. Ako sme už v predchádzajúcom texte uviedli, s problematikou komparatívnych výhod krajiny, ako sa v minulosti nazývali, sa zaoberal

³⁶ RUŽEKOVÁ, V. 2013. Postavenie medzinárodného obchodu vo svetovej a národnej ekonomike. In RUŽEKOVÁ, V. – KAŠŤÁKOVÁ, E. – SILNÁ, Z. 2013. *Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. s. 123. ISBN 978-80-225-3791-9.

³⁷ DRIENIKOVÁ, K. – ZUBAĽOVÁ, Ľ. 2013. *Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 264 s. ISBN 978-80-225-3622-6.

³⁸ MIHOK, J. – BIALIKOVÁ, D. 2012. Aspekty hodnotenia konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. In *Transfer inovácií*. ISSN 1337-7094. [online]. 2012. [cit. 1.5.2016]. Dostupné na internete: <<https://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/pages/archiv/transfer/23-2012/pdf/003-006.pdf>>

už v 19. storočí ekonóm D. Ricardo. Jeho teória však vysvetľuje logiku, ktorá aj napriek neustále meniacim sa podmienkam na zahraničných trhoch platí aj dnes. Aj naďalej platí, že krajiny sa orientujú predovšetkým na produkciu a export tovarov, ktoré sú schopné vyprodukovať pri relatívne nižších nákladoch ako ostatné krajiny vo svetovom hospodárstve.

Doposiaľ sa na konkurencieschopnosť pozeralo najmä z pohľadu podnikov. V dôsledku globalizácie a liberalizácie MO sa však konkurencieschopnosť stáva pojmom, ktorý určuje postavenie jednotlivých ekonomík na svetovom trhu. Definície, ktoré vnímajú konkurencieschopnosť len na úrovni podniku sú nepresné a nedokonalé, pretože nezohľadňujú medzinárodné prostredie, v ktorom pôsobia firmy a v ktorom sa dosahuje konkurencieschopnosť krajiny.³⁹

Významný ekonóm, ktorý venoval zvýšenú pozornosť konkurencieschopnosti z makroekonomického hľadiska bol M. Porter, ktorý dokázal, že konkurencieschopnosť je produktivita, prostredníctvom ktorej krajiny využívajú prírodné, kapitálové a ľudské zdroje. M. Porter definuje konkurencieschopnosť ekonomiky ako schopnosť národa udržať alebo relatívne zvýšiť produktivitu práce a kapitálu voči iným národom.⁴⁰

Na to, aby ekonomika dokázala obstať v konkurencii na medzinárodných trhoch a aby efektívne využívala svoje konkurenčné výhody, realizuje politiku konkurencieschopnosti a proexportnú politiku.

Politika konkurencieschopnosti je primárne zameraná na podporu rastu konkurenčných výhod ekonomiky. Jej základným cieľom je podporovať adaptačnú schopnosť ekonomiky a jej ekonomických subjektov na neustále meniace sa podmienky na globálnych trhoch a vytvárať prostredie, ktoré bude zabezpečovať vhodné podmienky na dosahovanie dlhodobu udržateľného ekonomického rozvoja krajiny. Medzi rozhodujúce oblasti rastu konkurencieschopnosti sa zaraďujú technológie, inovácie, preberanie a zavádzanie technológií zo zahraničia, informatizácia spoločnosti, priame zahraničné investície (ďalej PZI), výdavky na vedu a výskum a v neposlednom rade zabezpečovanie podmienok pre rast vzdelanostnej úrovne obyvateľov.

Proexportná politika predstavuje ucelený komplex vzťahov, opatrení a subjektov, ktoré slúžia na vytvorenie priaznivých podmienok domácim producentom tak, aby dosahovali

³⁹ BALÁŽ, P. 2010. Medzinárodný obchod a jeho význam vo svetovej ekonomike. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlnu globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 32-33. ISBN 978-80-89393-18-3.

⁴⁰ PORTER, M. E. 1990. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press, 1990. s. 12. ISBN 0-02-925361-6.

odbyt svojich výrobkov a služieb aj na medzinárodných trhoch. Cieľom proexportnej politiky je zabezpečiť jeden z prioritných cieľov HP v oblasti ZO, a to dosahovanie aktívneho salda ZO. Splnenie tohto cieľa krajine zabezpečuje dodatočný rast HDP a priamo pôsobí na zvýšenie výkonnosti ekonomiky. Proexportná politika má pre krajinu význam z dvoch hľadísk. Z hľadiska mikroekonomického podporuje záujmy exportérov a rast ich konkurencieschopnosti, ktorá spôsobuje vyššiu tvorbu pridanej hodnoty pri daných cenách, alebo vo vyšších cenách vyprodukovaných statkov oproti podmienkam ich výroby, čo má za následok zvýšenie efektívnosti výroby a taktiež rast produktivity práce. Z makroekonomického hľadiska prispieva k zvyšovaniu salda obchodnej bilancie, čo je základ pre dodatočnú tvorbu HDP a pre tvorbu devízových zdrojov z obchodnej bilancie.⁴¹

V súčasnosti sa nachádzame v etape novej ekonomiky, ktorá so sebou prináša najmä intenzifikáciu výrobného procesu a rast produktivity práce, realizáciou investícií do informačných technológií a do komunikačných systémov. Súčasné ekonomické prostredie sa vyznačuje dvoma zásadnými javmi, a to rastúcou konkurenciou a globalizáciou, ktoré vzájomne úzko súvisia. Pojem konkurencia sa v ekonomike zmenil na pojmy superkonkurencia a hyperkonkurencia. Rozdiel medzi nimi je podstatný. Superkonkurencia sa od konkurencie líši tým, že v konkurencii medzi sebou súperili subjekty pracujúce v rovnakých alebo podobných podmienkach, zatiaľ čo v superkonkurencii medzi sebou súperia subjekty za veľmi rozdielných podmienok.⁴² Hyperkonkurencia predstavuje konkurenčný boj na svetovom trhu medzi TNK. V superkonkurencii a hyperkonkurencii je veľmi dôležitá schopnosť krajiny inovovať.⁴³

Z uvedeného vyplýva, že v dôsledku vývoja medzinárodného podnikateľského prostredia fenomén konkurencieschopnosti naberá čoraz viac na dôležitosti. Krajiny by preto mali neustále vynakladať snahu na zlepšovanie ich konkurencieschopnosti, pretože iba to im umožní na medzinárodných trhoch dlhodobo uspieť.

⁴¹ FIFEKOVÁ, E. 2007. Politika konkurencieschopnosti. In VINCÚR, P. a kol. 2007. *Teória a prax HP*. Bratislava: Sprint dva, 2007. s. 205-213. ISBN 978-80-89085-80-4.

⁴² SOUČEK, Z. 2013. *Jednoduchá řešení ve složitém světě?* [online]. 2013. [cit. 3.5.2016]. Dostupné na internete: <<http://modernirizeni.ihned.cz/c1-61067330-jednoducha-reseni-ve-slozitem-svete>>

⁴³ 2015. *Získavanie medzinárodných konkurenčných výhod*. [online]. 2015. [cit. 3.5.2016]. Dostupné na internete: <[Získavanie medzinárodných konkurenčných výhod.http://www.euroekonom.sk/ziskavanie-medzinarodnych-konkurennych-vyhod/](http://www.euroekonom.sk/ziskavanie-medzinarodnych-konkurennych-vyhod/)>

2 CIEĽ PRÁCE

Zásadnou otázkou prežitia každej ekonomiky je jej úloha obstať na zahraničných trhoch. Súčasnú dobu so zvyšujúcou sa ostrou konkurenciou kladie tak na tieto krajiny vysoké nároky. To znamená, že významný faktor každej ekonomiky je konkurencieschopnosť. Uviedol to už aj významný americký ekonóm M. E. Porter, ktorý dokázal, že konkurencieschopnosť je produktivita, prostredníctvom ktorej krajina využíva prírodné, kapitálové a ľudské zdroje. Podľa neho je konkurencieschopnosť ekonomická schopnosť národa udržať alebo relatívne zvýšiť produktivitu práce a kapitálu voči iným národom. Preto ak chce ekonomika obstať v medzinárodnej konkurencii a efektívne využívať svoje konkurenčné výhody, musí realizovať účinnú politiku konkurencieschopnosti, dnes zameranú najmä na proexportnú politiku.

Cieľom bakalárskej práce je identifikovať súčasný stav zahraničného obchodu všeobecne, určiť jeho význam, úlohy a nástroje ako faktora konkurencieschopnosti v podmienkach sveta, a samozrejme, aj v podmienkach ekonomiky Slovenskej republiky. Zahraničnoobchodná výmena sa totiž v súčasnosti stále viac podieľa na zvyšovaní výkonnosti a konkurencieschopnosti ekonomiky.

Na dosiahnutie hlavného cieľa sme použili čiastkové ciele, ktorými v bakalárskej práci sú:

- teoretické názory na základné pojmy problematiky, ktorými sú svetový, medzinárodný a zahraničný obchod,
- postavenie zahraničného obchodu v ekonomike krajiny ako nástroja konkurencieschopnosti,
- úlohy zahraničného obchodu a zahraničnoobchodnej politiky v Slovenskej republike,
- skúmanie úlohy komoditnej a teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu Slovenskej republiky z hľadiska konkurencieschopnosti,
- zdôraznenie, že pre Slovenskú republiku je v súčasnosti veľmi významné prioritné zameranie proexportnej politiky.

3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Metodika práce predstavuje súbor prístupov a postupov vedeckého skúmania a taktiež spôsob objasnenia rozsiahleho komplexu problémov. Spočíva najmä v zbere informácií, získaných z rôznych zdrojov. S pojmom metodika veľmi úzko súvisí aj pojem metóda. Metódu chápeme ako cieľavedomú usporiadanú činnosť, ktorá vedie k dosiahnutiu určeného cieľa.⁴⁴

V rámci bakalárskej práce boli využité metódy:

- pozorovania,
- merania,
- analýzy,
- grafická metóda.

Na základe jednotlivých metód použitých pri spracovaní bakalárskej práce sme sa snažili o dosiahnutie hlavného cieľa v nasledujúcich etapách:

- charakterizovanie objektu práce, ktorými sú zahraničný obchod a konkurencieschopnosť ekonomiky,
- stanovenie hlavného cieľa a vedľajších cieľov a vytvorenie štruktúry obsahu,
- určenie postupov práce bakalárskej práce,
- zber a štúdium vybranej odbornej literatúry a ostatných prameňov,
- spracovanie naštudovaných informácií, poznatkov a štatistických údajov,
- syntéza výsledkov práce a sformulovanie záverov bakalárskej práce.

Po charakterizovaní objektu práce a vytvorení štruktúry obsahu sme prešli k zberu a ku štúdiu odbornej literatúry a iných prameňov. Pri písaní bakalárskej práce sme použili literárne (knihné publikácie, články a časopisy) a taktiež internetové zdroje (publikácie a články). Najvýznamnejšiu časť tvorili odborné publikácie zahraničných a slovenských autorov. V časti Výsledky práce boli hlavným zdrojom informácií údaje Štatistického úradu SR (ďalej len ŠÚ SR), ktoré sú dostupné na internete na webovej stránke www.statistics.sk. Stránka poskytuje všetky potrebné informácie slúžiace na opis a na analýzu zahraničného obchodu v SR (dovoz, vývoz, vývoj zahraničného obchodu, komoditná a teritoriálna štruktúra a pod.).

Po naštudovaní poznatkov sme ich spracovali a prešli k meraniu ukazovateľov konkurencieschopnosti krajiny v súvislosti s problematikou zahraničného obchodu.

⁴⁴ GONDA, V. 2006 *Ako napísať a úspešne obhájiť diplomovú prácu. 5. doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Elita, 2006. s. 135. ISBN 80-8044-077-8.

Ďalej sme analyzovali údaje týkajúce sa komoditnej a teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu Slovenskej republiky. Po analýze sme následne zhrnuli informácie a vytvorili na ich základe tabuľky a grafy prostredníctvom programu MS Excel pre väčšiu názornosť a prehľadnosť interpretácie údajov. Tabuľky a grafy sme následne interpretovali a v závere vyhodnotili výsledky, ktoré z analýzy vyplynuli.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

4.1 Význam a úlohy zahraničného obchodu v Slovenskej republike

V súčasnosti môžeme SR charakterizovať ako stredne vyspelú priemyselnú krajinu s vysoko industrializovanou ekonomikou. Jej štruktúra, profil a výkonnosť sú výsledkom dlhodobého procesu vývoja ovplyvňovaného mnohými vnútornými a vonkajšími faktormi.

SR ako malá, vysoko otvorená, proexportne orientovaná vnútrozemská krajina s nedostatočnou surovinovou základňou je prakticky predurčená k hlbšiemu rozvíjaniu VEV, vrátane ZO. Vzhľadom na nedostatok vlastných produkčných zdrojov opiera SR svoj ekonomický rast najmä o tradičnú priemyselnú základňu, o rozvinutý energetický sektor, o strategickú geografickú polohu, o prílev PZI a taktiež o relatívny dostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Pre také malé ekonomiky ako je ekonomika SR, je ZO obzvlášť dôležitým faktorom rastu, nakoľko má šancu presadiť sa len za predpokladu realizácie dlhodobých strategických programov, efektívneho využívania všetkých svojich vnútorných predpokladov a racionálnej podpory svojich ekonomických záujmov na medzinárodných trhoch. Zapojenie sa do MDP a MO ekonomike SR do veľkej miery pomáha preklenúť jej nedostatky.

V podmienkach ekonomiky SR je konkurencieschopnosť krajiny enormne závislá od jej vonkajších väzieb, pretože je extrémne vysoko otvorená. Existuje tu tak permanentné riziko negatívnych, ale i pozitívnych vonkajších vplyvov na úroveň jej ekonomického rastu, ktorý má priamy vplyv na jednotlivé segmenty vonkajšej HP SR. Vývoj za posledné desiatky rokov naznačuje, že ZO je hnacím motorom ekonomického rastu.⁴⁵

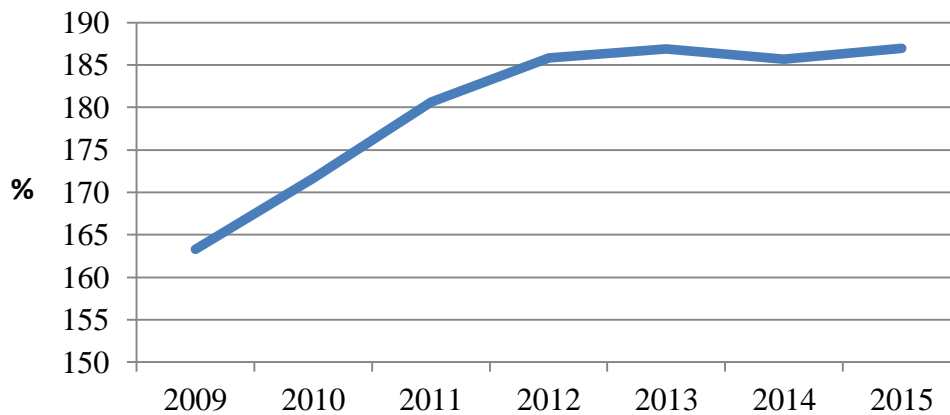
Dominantné postavenie ZO SR a jeho vysokú závislosť od VEV potvrdzuje najmä významný podiel celkového ZO SR na HDP, ako aj podiel exportu na HDP.

Otvorenosť ekonomiky SR určená pomerom súčtu vývozu (exportnej výkonnosti) a dovozu tovarov a služieb (dovoznej náročnosti) k HDP v bežných cenách ako zobrazuje graf 1, v priebehu posledných rokov postupne rastie.

⁴⁵ BUJŇÁKOVÁ, M. 2007. *Otvorenosť ekonomiky SR a krajín eurozóny*. 2007.[online]. s.21. [cit. 7.4.2016]. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic10/pdf_doc/4.pdf>

Graf 1

Miera otvorenosti ekonomiky SR za roky 2009-2015



Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

Z grafu 1 vyplýva, že otvorenosť ekonomiky SR, s výnimkou roku 2014, v ktorom sme zaznamenali jej mierny pokles neustále rastie. V roku 2015 sa však opäť miera otvorenosti krajiny zvýšila a pokračuje v tendencii rastu aj naďalej.

Pri charakterizovaní ZO SR je potrebné poukázať aj na silné a slabé stránky krajiny, ktoré vplývajú aj na jej konkurencieschopnosť.

K silným stránkam SR patrí:

- vysoká otvorenosť ekonomiky
- významný podiel čistého exportu na HDP
- vysoký prílev PZI
- disponibilný potenciál v sfére vývoja a výskumu
- disponibilná priemyselná infraštruktúra
- kvalifikovaná pracovná sila
- rastúca adaptabilita malých a stredných podnikateľov (ďalej MSP)
- strategická poloha krajiny

Medzi slabé stránky krajiny patrí:

- nízka komoditná a teritoriálna koncentrácia exportu SR
- nízky podiel vysokotechnologických výrobkov
- malý podiel služieb v exporte
- slabá exportná výkonnosť MSP
- vysoká závislosť vývozu od nadnárodných spoločností

- nízka produktivita podnikov v SR
- administratívne bariéry brzdiace rozvoj.⁴⁶

Na základe doteraz uvedených skutočností môžeme konštatovať, že dôležitým ukazovateľom rastu ekonomiky SR, ktorý v značnej miere ovplyvňuje efektívne fungovanie celej ekonomiky, je pozitívny vývoj ZO. V hospodárstve SR zohráva ZO významnú rolu, nakoľko sa vo veľkej miere podieľa na ekonomickom raste krajiny, na zvyšovaní HDP a v neposlednom tvorí významnú časť devízových príjmov štátu.

4.1.1 Postavenie zahraničného obchodu v Slovenskej republike v podmienkach globalizácie

21. storočie sa nesie v znamení zintenzívňovania a zrýchľovania sa globalizačných trendov a prináša so sebou zmeny vo vývoji všetkých ekonomík sveta. Svetová ekonomika bola v posledných rokoch do veľkej miere zasiahnutá aj svetovou hospodárskou krízou, ktorá poukázala na mnohé problémy a na negatívne skutočnosti fungovania svetového hospodárstva. Ukázalo sa, že jednou z možností ako týmto problémom čeliť, je hlbšie zapojenie sa jednotlivých krajín do MO, zvýšenie otvorenosti ekonomík a taktiež umožniť liberalizovanejší prístup na nové trhy.⁴⁷

Jedným z hlavných cieľov HP SR je zvýšenie ekonomickej výkonnosti a konkurencieschopnosti krajiny, pre ktorého splnenie je ZO je kľúčovým nástrojom.

VEV významne ovplyvňujú nielen výkonnosť národného hospodárstva, ale aj vonkajšiu rovnováhu, resp. nerovnováhu krajiny. Vstupom SR do EÚ v máji v roku 2004 krajina stratila svoju suverenitu pri tvorbe obchodnej politiky. Prestala vykonávať samostatnú ZOP, pričom prevzala všetky platné komunitárne právne predpisy s obchodno-politickým prvkom a podieľa sa na tvorbe spoločnej obchodnej politiky EÚ voči tretím krajinám. Stala sa súčasťou jednotného vnútorného trhu EÚ.

Vstup SR do EÚ zapríčinil taktiež zmeny v objeme a v smerovaní importu a exportu krajiny, rozšíril sa voľný trh pre slovenských exportérov v rámci EÚ a taktiež vo vzťahu k nečlenským krajinám.

Medzi ďalšie zmeny, vyplývajúce zo vstupu SR do EÚ, môžeme zaradiť aj zmenu

⁴⁶ KAŠŤÁKOVÁ, E. 2013. Zahraničný obchod SR. In RUŽEKOVÁ, V. – KAŠŤÁKOVÁ, E. – SILNÁ, Z. 2013. *Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. s. 123. ISBN 978-80-225-3791-9.

⁴⁷ DRIENIKOVÁ, K. 2013. Historické východiská zahraničnoobchodnej politiky európskych krajín. In DRIENIKOVÁ, K. – ZUBALOVÁ, E. 2013. *Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. s. 11. ISBN 978-80-225-3622-6.

metodiky štatistického zisťovania výsledkov a vývoja ZO SR. Krajina od tej doby sleduje výsledky ZO prostredníctvom štatistického úradu EUROSTAT, ktorý zaznamenáva výsledky všetkých členských štátov EÚ. Obchodovanie medzi členskými krajinami EÚ sa nazýva vnútroúničný ZO a vykazuje sa pomocou systému INTRASTAT. Vonkajší ZO predstavuje obchodovanie s tretími krajinami a je vykazovaný prostredníctvom systému EXTRASTAT. Treba však poznamenať, že členské krajiny naďalej vo svojich oficiálnych štatistikách vykazujú bilaterálny obchod s ostatnými členskými štátmi EÚ ako ZO.

Vstup SR do EÚ spôsobil významný rast jej ZO a prehĺbil obchodné vzťahy SR s ostatnými členskými krajinami EÚ, ktoré v súčasnosti predstavujú najvýznamnejších obchodných partnerov SR a smeruje do nich približne 85 % exportu krajiny.

Tabuľka 1 zachytáva vývoj ZO SR od roku 2009 do roku 2015 v členení na dovoz a vývoz, umožňuje pozorovať jeho postupné zmeny a nahliadnuť na konečné saldo ZO vo všetkých rokoch sledovaného obdobia.

Tabuľka 1

Vývoj zahraničného obchodu SR v rokoch 2009-2015

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkový dovoz	38 775	47 494	55 768	58 588	59 940	60 019	64562
Index v %	77	122	117	105	103	108	107,5703
Celkový vývoz	39 721	48 272	56 783	62 144	64 172	64 721	67 865
Index v %	80	122	118	109	104	105	113,0734
Obrat	78 496	95 766	112 551	120 732	124 112	124 740	132428
Saldo	946	779	1 016	3 556	4 232	4 702	3 303

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

Od vstupu do EÚ v roku 2004 ZO SR každoročne rástol. Zmena nastala v roku 2009, kedy SR v dôsledku svetovej hospodárskej krízy zaznamenala pokles ZO takmer o 21% v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Rok 2010 však možno považovať za zlomový a ako uvádza tabuľka 1, od tohto roku opäť evidujeme rastúcu tendenciu ZO SR. V tomto roku bol zaznamenaný nárast v priemere o 16%, čo SR dostalo takmer na predkrízovú úroveň. V celom sledovanom období rastúca tendencia ZO naďalej pretrváva, pričom môžeme pozorovať, že dynamika vývozu SR, ktorá bola na úrovni v priemere 16%, dosahovala o niečo väčší nárast ako bol rast dynamiky dovozu SR, ktorej hodnoty sa pohybovali približne na úrovni 14% vo všetkých rokoch sledovaného obdobia.

Saldo ZO SR bolo počas všetkých rokov aktívne. Jeho dosahovanie je zapríčinené najmä v dôsledku významného exportu tovarov automobilového a elektrotechnického

priemyslu SR.⁴⁸

Pre ekonomiku SR majú kľúčovú úlohu priemyselné odvetvia. Odvetvia, ako sú automobilový, strojársky, chemický a elektrotechnický priemysel, majú v ekonomike SR dlhodobú tradíciu s produkcia z týchto odvetví predstavuje najvýznamnejšie vývozné položky ZO SR.

Obzvlášť dôležité postavenie v ekonomike a v ZO SR má automobilový priemysel. Toto odvetvie vytvára produkt vysokej technickej úrovne, pričom využíva polotovary a suroviny z mnohých ďalších odvetví ťažkého priemyslu. Vo veľkej miere sa podieľa na tvorbe základných makroekonomických ukazovateľov krajiny, čo je spôsobené aj veľkou rozsiahlosťou jeho dodávateľského a subdodávateľského rámca. V SR pôsobia štyri svetové automobilky, a to Volkswagen Slovakia v Bratislave, PSA Slovakia v Trnave, Kia Motors Slovakia v Žiline a v poslednom roku pribudla aj automobilka Jaguar Land Rover v Nitre. Automobilový priemysel je taktiež významným predstaviteľom technologických inovácií a uvádza SR do pozície jedného z najväčších svetových lídrov v objeme vyrobených áut na obyvateľa.

V budúcnosti sa však SR plánuje orientovať viac na podporu produkcie a služieb s vyššou mierou pridanej hodnoty, podporu IKT, zákazníckeho servisu a personalistiky a predovšetkým na výskumno-vývojové projekty. Podpora inovácií, vzdelávania, kreativity, moderné technológie, budovanie výskumno-vývojových centier a laboratórií patria v súčasnosti medzi najdôležitejšie oblasti napredovania ekonomiky SR.

Systém VEV, prostredníctvom ktorého sa SR zapája do MDP má zásadný vplyv na konkurencieschopnosť krajiny. V súčasnosti najvýznamnejší dokument, prostredníctvom ktorého sa SR snaží o dosiahnutie cieľov, ktorými sú zvyšovanie konkurencieschopnosti, exportnej výkonnosti a podpora spolupráce so zahraničím v oblasti inovácií a jednotnej prezentácie SR v zahraničí je Stratégia VEV na roky 2014-2020.

Stratégia proexportnej politiky na roky 2014-2020 nadväzuje na predchádzajúcu Stratégiu proexportnej politiky na roky 2007-2013, ale prekračuje jej rámec rozšírením na Stratégiu VEV. Kostru Stratégie VEV na roky 2014-2020 tvorí oblasť proexportnej politiky, ktorá je prioritným zameraním ZOP SR.

Ciele Stratégie VEV na roky 2014-2020 pozostávajú z čiastkových cieľov v štyroch oblastiach. Sú to:

⁴⁸ KAŠŤÁKOVÁ, E. 2013. Zahraničný obchod SR. In RUŽEKOVÁ, V. – KAŠŤÁKOVÁ, E. – SILNÁ, Z. 2013. *Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. s. 121-122. ISBN 978-80-225-3791-9.

- obchodno-politické ciele
- proinvestičné ciele
- ciele v oblasti inovačnej spolupráce so zahraničím
- ciele v oblasti jednotnej prezentácie SR

Cieľom Stratégie VEV na roky 2014-2020 zodpovedá aj štruktúra nástrojov, ktoré sú určené na ich dosiahnutie. Sú to:

- obchodno-politické nástroje
 - autonómne nástroje podpory vývozu tovarov a služieb
 - zmluvné nástroje podpory vývozu tovarov a služieb
 - opatrenia na zabezpečenie stabilných dodávok strategických tovarov
- proinvestičné nástroje
- nástroje podpory inovačnej spolupráce
- nástroje jednotnej prezentácie v zahraničí

Najvýznamnejšiu zložku z pohľadu implementácie Stratégie VEV predstavujú obchodno-politické nástroje. Zahŕňajú nástroje podpory vývozu tovarov a nástroje podpory vývozu služieb. Dôležité je aj členenie autonómnych nástrojov na nástroje finančné, fiškálne a funkčné.

Základnými efektmi implementácie stratégie je posilnenie postavenia SR ako viditeľného a rešpektovaného partnera pre hospodársku spoluprácu, posilnenie zahraničnej hospodárskej spolupráce, integračného partnerstva a budovanie spojeneckých väzieb v hospodárskej oblasti.⁴⁹

Jednou z úloh vlády z hľadiska proexportnej politiky, ktorá tvorí kosťu Stratégie VEV na roky 2014-2020, je zameranie sa na potenciál rýchlorastúcich svetových ekonomík a vyhľadávanie nových možností presadenia sa domácich producentov na zahraničných trhoch. Vláda by mala klásť dôraz aj na prílev PZI smerujúcich do oblastí s vyššou pridanou hodnotou s cieľom podpory ekonomického rozvoja, zvyšovania konkurencieschopnosti ekonomiky SR a tvorby nových pracovných miest. Ďalej vláda plánuje podporiť koncepciu rozvoja vedecko-technickej spolupráce s priamym vplyvom na rozvoj znalostnej ekonomiky v SR vo väzbe na systém vzdelávania a prípravy vysokokvalifikovaných odborníkov. Potrebné je taktiež zamerať sa na rozšírenie proexportných kapacít EXIMBANKY, ktorej hlavnou úlohou je v maximálnej miere

⁴⁹ MH SR. 2013. *Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov Slovenskej republiky na obdobie 2014-2020*. [online]. Bratislava: MH SR, 2013. s 2-12. [cit. 13.5.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11154-menu/144342s>>

podporovať vývoz slovenských podnikateľských subjektov a ich aktivít v zahraničí za predpokladu maximálne efektívneho hospodárenia a účelného nakladania s poskytnutými zdrojmi.

Ústrednú úlohu pri implementácii Stratégie VEV na roky 2014-2020 zohráva Ministerstvo hospodárstva SR (ďalej MH SR), ktoré je ústredným orgánom štátnej správy pre ZO a tvorbu ZOP a taktiež Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej MZVaEZ SR), ktoré je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahov SR k ostatným štátom a medzinárodným inštitúciám.

Na tvorbe a na implementácii stratégie VEV sa podieľajú aj subjekty ako sú, Ministerstvo financií SR (MF SR), predovšetkým prostredníctvom EXIMBANKY SR, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja (MDVaRR SR), predovšetkým prostredníctvom Slovenskej agentúry pre cestovný ruch (SACR), Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPaRV SR), Národná agentúra malého a stredného podnikania (NARMSP), Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) a iné.⁵⁰

4.2 Zahraničný obchod Slovenskej republiky ako nástroj konkurencieschopnosti

Otázka konkurencieschopnosti je vo svetovom hospodárskom priestore pre jednotlivé krajiny obzvlášť dôležitá, najmä v súčasných podmienkach globalizácie svetového hospodárstva, v ktorom význam rozličných foriem VEV a stupeň otvorenosti jednotlivých ekonomík prudko rastie. V podmienkach globalizácie sa výrazne mení charakter faktorov konkurencieschopnosti individuálnych krajín, ich vzťahy a vzájomné väzby.⁵¹

Dlhodobý vývoj viacerých ekonomík dokazuje, že čoraz viac sa presadzujú novo nadobudnuté konkurenčné výhody ako výhody zdedené. Patria medzi ne hlavne vzdelanie, informačné technológie, veda a výskum a technologický pokrok.

4.2.1 Hodnotenie a meranie konkurencieschopnosti v zahraničnom obchode

Konkurencieschopnosť ekonomiky je možné porovnávať na rôznych úrovniach, a to na

⁵⁰ MH SR. 2013. *Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov Slovenskej republiky na obdobie 2014-2020*. [online]. Bratislava: MH SR, 2013. s 3-9. [cit. 13.5.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11154-menu/144342s>>

⁵¹ BONDAREVA, I. –TOMČÍK., R. 2013. Základné faktory konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. In *MANEKO*. ISSN 1337-9488, 2013, roč. V, č. 2, s. 132.

podnikovej, na odvetvovej, ale aj na globálnej úrovni. Výber úrovne porovnávania a ukazovateľov, prostredníctvom ktorých ju môžeme merať, určuje, akým spôsobom je konkurencieschopnosť vnímaná. Naša práca je zameraná na konkurencieschopnosť a na jej meranie a porovnávanie z pohľadu ekonomiky SR v súvislosti s problematikou ZO.

Na meranie konkurencieschopnosti ekonomiky sa využíva viacero ukazovateľov.

Významný ukazovateľ, ktorý je celosvetovo považovaný za objektívne meradlo konkurencieschopnosti je Balassov index, resp. index odkrytých konkurenčných výhod (ďalej RCA). Prostredníctvom tohto ukazovateľa sa hodnotí úspešnosť jednotlivých komodít domácej produkcie. Konkurencieschopnosť krajiny je určovaná podielom celkového domáceho exportu danej komodity a podielom rovnakej komodity na celosvetovom exporte. Táto metodika merania konkurencieschopnosti ekonomiky sa používa najmä v malých krajinách, ktorých podiel na svetovom exporte je zanedbateľný.

Ďalším významným indexom, ktorý sa používa na medzinárodné meranie a porovnávanie konkurencieschopnosti jednotlivých krajín v ZO je Michaelyho index. Index analyzuje rozdiel podielu skúmanej komodity na celkovom exporte krajiny a podielu skúmanej komodity na celkovom národnom importe.⁵²

Medzi ďalšie ukazovatele konkurencieschopnosti patrí aj atlas ekonomickej komplexnosti, ktorý hodnotí konkurencieschopnosť krajiny z hľadiska vývozu.⁵³

Porovnávanie a hodnotenie konkurencieschopnosti jednotlivých krajín sveta každoročne vykonáva aj Svetové ekonomické fórum (ďalej WEF), prostredníctvom globálneho indexu konkurencieschopnosti (ďalej GCI). Index vypovedá o schopnosti ekonomiky dosahovať udržateľný hospodársky rast v strednodobom horizonte a predstavuje model konkurencieschopnosti, na základe ktorého sa dajú určiť kľúčové faktory ovplyvňujúce produktivitu práce a dynamiku rozvoja ekonomiky. Hlavné faktory, ktoré vplývajú na výslednú hodnotu GCI sú zosumarizované do dvanástich kategórií, resp. pilierov, ktoré podrobne charakterizujú konkurencieschopnosť jednotlivých krajín sveta. K hodnoteným pilierom konkurencieschopnosti ekonomiky patrí:

1. kvalita verejných inštitúcií – posudzuje sa z pohľadu kvality štátnej a verejnej správy a efektívnosti trhov či podnikov;

⁵²BOBÁKOVÁ, V. – HEČKOVÁ, J. 2007. Analýza konkurencieschopnosti slovenského spracovateľského priemyslu. In *Politická ekonomie*. ISSN 2336-8225 [online]. 2007. [cit. 25.4. 2016]. Dostupné na internete: <file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/610.pdf>

⁵³LALINSKÝ, T. 2015. Vývozná konkurencieschopnosť Slovenska z pohľadu nových ukazovateľov. [online]. [cit. 6.5. 2016]. In *BIATEC*. ISSN 1335 – 0900, 2015, roč. XXIII, č. 8. str. 11. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2015/08-2015/biatec_08_2015_03Lalinsky.pdf>

2. infraštruktúra – má významný vplyv na konkurencieschopnosť krajiny, vzhľadom na to, že integruje národný obchod a redukuje vzdialenosť medzi regiónmi;
3. makroekonomická stabilita – hodnotí sa celková úroveň HDP, tempo ekonomického rastu, vývoj inflácie a nezamestnanosti, stabilizačnú HP a zahraničnoobchodné vzťahy;
4. zdravie a základné vzdelanie – určité straty v ekonomike sú spôsobované aj zlým zdravotným stavom pracovníkov. Úroveň výkonnosti pracovníkov ovplyvňuje aj kvalita a dostupnosť základného vzdelania;
5. vyššie vzdelanie a zvyšovanie kvalifikácie – pre krajiny, ktoré sa chcú udržať medzi poprednými ekonomikami, resp. ktoré sa chcú posúvať vyššie, je nevyhnutná vyššia úroveň vzdelania pracovníkov;
6. efektívnosť trhu tovarov a služieb – pre trhovú efektívnosť je dôležitá zdravá hospodárska súťaž, domáci a zahraničný trh;
7. efektívnosť trhu práce – ďalší prvok konkurencieschopnosti krajiny určuje zaradenie pracovníkov na pozície, na ktorých sú najviac efektívni;
8. vyspelosť finančného trhu – posudzuje sa taktiež dostupnosť finančných služieb v krajine, dostupnosť rizikového kapitálu, stupeň náročnosti získania pôžičky od banky a pod.;
9. technologická pripravenosť – k zvyšovaniu produktivity krajiny prispieva aj jej schopnosť absorbovať nové poznatky v sfére technológií a využívať nové technologické postupy;
10. veľkosť trhu – rozsiahly trh umožňuje podnikom využívať rôzne možnosti vo viacerých oblastiach;
11. konkurencieschopnosť firiem – dôležitú úlohu predstavujú faktory, ako sú kvalita a množstvo domácich dodávateľov, využívanie konkurenčnej výhody, využiteľnosť marketingu a pod.;
12. inovačný potenciál – konkurencieschopnosť krajiny značne ovplyvňujú aj inovačné kapacity spoločnosti, kvalita vedeckých a výskumných inštitúcií, investície do výskumu a aj počet registrovaných patentov v krajine.⁵⁴

Stanovenie týchto pilierov sa uskutočnilo na základe teoretického a empirického výskumu, pričom ani jeden z pilierov, ak by fungoval samostatne, by nebol schopný zabezpečiť konkurencieschopnosť ekonomiky.

⁵⁴ BONDAREVA, I. –TOMČÍK., R. 2013. Základné faktory konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. In *MANEKO*. ISSN: 1337-9488, 2013, roč. V, č. 2, s.133-134.

Hodnotenie konkurencieschopnosti jednotlivých ekonomík na základe GCI vydáva WEF už niekoľko rokov, v ktorom prináša informácie o vývoji hodnotených krajín za predchádzajúci rok. Posledná správa bola zverejnená 30.septembra 2015. Ide o celkové zhodnotenie do akej miery je krajina schopná obstať v celosvetovej hospodárskej súťaži.

Tabuľka 2

Vývoj pozície SR v rebríčku globálnej konkurencieschopnosti za roky 2012-2015

Rok	2012	2013	2014	2015
Pozícia	71	78	75	67
Zmena	-2	-7	+3	+8

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov WEF. Geneva: WEF, 2015.

Za posledných desať rokov sa SR v rebríčku výrazne zhoršila. V rokoch 2006-2007 sa pohybovala okolo 40. priečky a darilo sa jej priťahovať množstvo zahraničných investorov. Potom však nastal v rebríčku prudký posun na stále horšiu úroveň.

Tabuľka 2 zachytáva vývoj pozície SR v rebríčku konkurencieschopnosti za roky 2012 – 2015. V roku 2012 SR skončila v hodnotení na 71. mieste zo 140 zúčastnených krajín, čo znamenalo prepád oproti predchádzajúcemu roku o 2 priečky. V roku 2013 dokonca SR zaznamenala prepád až o 7 miest, ktorý bol zapríčinený najmä zvýšeným pesimizmom podnikateľov, ktorý vznikol v dôsledku dlhodobu neriešených bariér v podnikaní a aj zo zmien v daňovo-odvodovom zaťažení a v pracovnoprávnej legislatíve. V rokoch 2014 a 2015 už môžeme v rebríčku globálnej konkurencieschopnosti sledovať pozitívny vývoj, pričom v roku 2014 nastal posun v hodnotení o 3 a v roku 2015 dokonca až o 8 pozícií zo 140 zapojených krajín.

Celkové hodnotenie SR sa čiastočne zlepšilo vďaka niektorým pozitívne vnímaným zmenám a čiastočne preto, že iné krajiny sa v konkurencieschopnosti zhoršili.⁵⁵

Mnohí experti sa však pri meraní konkurencieschopnosti ekonomiky orientujú na trojúrovňový model ekonomického rozvoja M. Portera. Hodnotené krajiny sú rozdelené do troch základných a do dvoch prechodných skupín podľa toho, v ktorej etape ekonomického rozvoja sa práve nachádzajú. Medzi uvedené etapy patrí:

1. etapa – faktorová ekonomika, patria do nej krajiny, ktoré sa rozvíjajú cestou využívania svojho prírodného bohatstva a lacnej pracovnej sily;
1. – 2. – prechodná etapa smerujúca od 1. k 2. etape ekonomického rozvoja;

⁵⁵ PAS. 2015. *Správa o globálnej konkurencieschopnosti*. [online]. 2015. [cit. 2.5.2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/sprava_o_globalnej_konkurencieschopnosti/>

2. etapa – industriálna ekonomika, nachádzajú sa v nej industriálne rozvinuté krajiny; ktorých rozvoj závisí od využívania moderných technológií;
2. – 3. – prechodná etapa smerujúca od 2. k 3 etape ekonomického rozvoja;
3. etapa – postindustriálna ekonomika, nachádzajú sa v nej postindustriálne krajiny, ktorých rozvoj je založený najmä na využívaní inovácií, znalostného manažmentu, vysoko výkonných technológií.

V prvej etape ekonomika rastie v dôsledku využívania prírodných zdrojov a lacných pracovných síl. Úroveň konkurencieschopnosti sa úzko viaže na funkčnosť štátnych inštitúcií, na budovanie potrebnej infraštruktúry, na stabilné makroekonomické ukazovatele a na existenciu kvalifikovanej pracovnej sily (1. – 4. pilier). V druhom štádiu sa zaznamenáva rozvoj modernejších výrobných procesov, rast kvality a objemu produkcie. Konkurencieschopnosť ekonomiky teda závisí od kvality vysokoškolského vzdelávania, od efektívnosti tovarového trhu, od efektívnosti trhu práce, od stavu finančného trhu, od technologickej pripravenosti a od veľkosti trhu (5. – 10. pilier). V poslednej etape rastie ekonomika krajiny vďaka zavádzaniu nových technológií a inováciám. (11. – 12. pilier).

SR sa momentálne nachádza v štádiu prechodu z 2. do 3. etapy. Znamená to, že pre ďalší ekonomický rozvoj a na rast konkurencieschopnosti bude mať čoraz väčší význam konkurencieschopnosť firiem a inovačný potenciál (11. a 12. pilier).⁵⁶

4.3 Zahraničný obchod Slovenskej republiky a jeho komoditná a teritoriálna štruktúra

Ako sme už v predchádzajúcom texte uviedli, v priebehu posledných rokov sledujeme, že prírastky ZO v SR, ale aj vo svete rastú rýchlejším tempom ako rastie tempo HDP.

Rast ZO ovplyvňujú viaceré faktory. K jeho pozitívnemu vývoju v najväčšej miere prispievajú determinanty, ako je liberalizácia MO, technologický pokrok, najmä v doprave a komunikáciách, rast produktivity práce, demografický vývoj, rastúca životná úroveň, špecializácia výroby a iné. Tieto atribúty vedú k trvalému rastu ekonomiky a zároveň majú významný dopad aj na zmeny v komoditnej a teritoriálnej štruktúre ZO.⁵⁷

V nasledujúcom texte bližšie rozoberieme komoditnú štruktúru ZO SR v členení na

⁵⁶ BONDAREVA, I. – TOMČÍK., R. 2013. Základné faktory konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. In *MANEKO*. ISSN 1337-9488, 2013, roč. V, č. 2, s.135.

⁵⁷ RUŽEKOVÁ, V. 2013. Vývoj a regulácia svetového obchodu. In RUŽEKOVÁ, V. – KAŠŤÁKOVÁ, E. – SILNÁ, Z. 2013. *Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. s. 51. ISBN 978-80-225-3791-9.

dovoz a vývoz od roku 2012 do 2014, z dôvodu nedostupnosti detailných údajov z roku 2015. Rozoberieme aj teritoriálnu štruktúru ZO SR za roky 2012-2015 v členení na dovoz a vývoz.

4.3.1 Význam skúmania komoditnej štruktúry

ZO je potrebné skúmať aj z hľadiska komoditnej, resp. tovarovej štruktúry. Komoditná štruktúra ZO SR odzrkadľuje štruktúru, výkonnosť a potrebu sektorov a odvetví národného hospodárstva. Sleduje ako SR využíva svoje konkurenčné výhody. Krajina je nútená dovážať suroviny a tovary, pri ktorých tieto výhody nedosahuje a vyváža výrobky, pri ktorých si konkurenčné výhody uplatniť dokáže.

Komoditná štruktúra ZO SR bola vždy podmienená nedostatočným vybavením krajiny, hlavne obmedzenými surovinovými a energetickými zdrojmi, ale taktiež spoločensko-politickými väzbami.

V ďalšom texte analyzujeme komoditnú štruktúru ZO SR a jej vývoj za roky 2012-2014 v členení na dovoz a vývoz a určíme komodity, ktorých pokles a nárast zaznamenal v daných rokoch najväčšie hodnoty.

- Dovoz

Tabuľka 3

Komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 4 za roky 2012-2014 v mil. eur (dovoz)

	2012	2013	2014
SITC 0 potraviny	2 987	3 040	2 941
SITC 1 nápoje	354	396	421
SITC 2 surové materiály	2 077	1 867	1 707
SITC 3 nerastné palivá	7 886	7 890	6 295
SITC 4 oleje a tuky	348	289	228
SITC 5 chemikálie	4 884	5 106	5 317
SITC 6 trhové výrobky	8 865	8 880	9 178
SITC 7 stroje a zariadenia	24 015	25 276	26 422
SITC 8 priemyselné výrobky	7 003	6 960	7 390
SITC 9 ostatné	168	236	119
Spolu	58 588	59 940	60 019

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

Tabuľka 3 zobrazuje zmeny komoditnej štruktúry dovozu SR od roku 2012 do roku 2014.

Komoditná štruktúra dovozu SR, ktorá vyplýva z tabuľky 3, je koncentrovaná prevažne na SITC 6 a 7, teda na priemyselné výrobky, stroje a zariadenia, ktoré počas sledovaného obdobia vykazovali najvyššie hodnoty. SR je od týchto dovozných komodít vo veľkej miere závislá a sú tzv. hnacím motorom jej ekonomiky.

Medzi najmenej významné dovozné komodity v celom sledovanom období podľa SITC patria SITC 1, 4 a 9, čiže nápoje, a tabak, oleje a tuky, ostatné komodity. Spolu tieto komodity počas sledovaného obdobia nepresahovali ani 3% z celkového objemu dovozu komodít.

V roku 2012 najviac vzrástol dovoz telefónnych súprav, vrátane telefónov pre celulárnu sieť o 1 187, 1 mil. eur a častí, súčastí a príslušenstva motorových vozidiel o 763,7 mil. eur.

Dovoz v roku 2012 najviac klesol pri komoditách, ako sú častí a súčastí prístrojov na prenos rozhlasového alebo televízneho vysielania a rádiolokátorov o 646,7 mil. eur a diód, tranzistorov a podobných polovodičových prvkov o 353,1 mil. eur.⁵⁸

V roku 2013 najviac vzrástol dovoz telefónnych súprav, vrátane telefónnych súprav vrátane telefónov na celulárnu sieť o 1 008 mil. eur a strojov na automatické spracovanie údajov a ich jednotiek o 347, 5 mil. eur.

Najviac klesol v roku 2013 dovoz diód, tranzistorov a podobných polovodičových prvkov o 141,5 mil. eur a vysielacích prístrojov pre rozhlasové a televízne vysielanie o 133, 6 mil. eur.⁵⁹

V roku 2014 najviac vzrástol dovoz elektronických zariadení a ostatných prístrojov na záznam a reprodukciu obrazu a zvuku o 601,3 mil. eur a súčastí a príslušenstvo motorových vozidiel o 580,3 mil. eur.

Dovoz v roku 2014 najviac klesol pri komoditách, ako sú nerastné palivá a minerálne oleje o 1 592,3 mil. eur a drahé kovy o 101,2 mil. eur.⁶⁰

Podľa predbežných výsledkov v roku 2015 najviac vzrástol dovoz častí, súčastí a príslušenstva motorových vozidiel o 1 084,2 eur a telefónnych súprav vrátane telefónov na celulárnu sieť o 621, 9 mil. eur.

Dovoz z komoditného hľadiska v roku 2015 klesol najmä pri komoditách, ako sú ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, surových o 725 mil. eur a iných

⁵⁸ ŠÚ SR. 2013. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2012*. [online]. 2013. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2012.pdf>

⁵⁹ ŠÚ SR. 2014. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2013*. [online]. 2014. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2013.pdf>

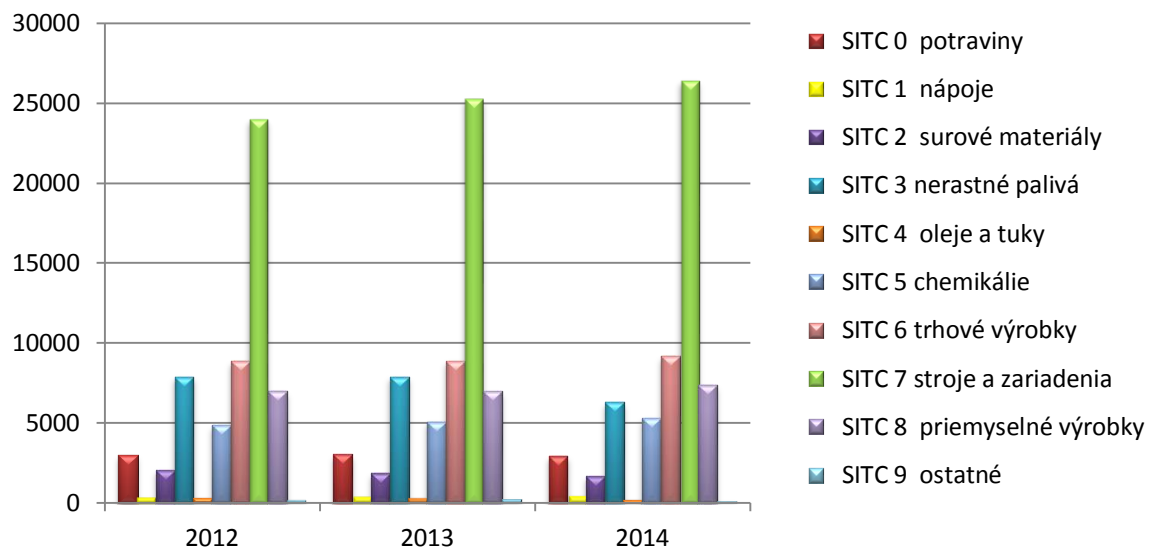
⁶⁰ ŠÚ SR. 2015. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2014*. [online]. 2015. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2014.pdf>

ropných olejov o 179, 9 mil. eur.⁶¹

Na základe údajov z tabuľky 4 sme spracovali graf 2, ktorý zobrazuje komoditnú štruktúru a vývoj dovozu SR podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 4 za roky 2012-2014.

Graf 2

Komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 4 za roky 2012 – 2014 v mil. eur (dovoz)



Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

⁶¹ ŠÚ SR. 2016. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2015*. [online]. 2016. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2015.pdf>

- Vývoz

Tabuľka 5

Komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 4 za roky 2012-2014 v mil. eur (vývoz)

	2012	2013	2014
SITC 0 potraviny	2 533	2 374	2 192
SITC 1 nápoje	135	109	105
SITC 2 surové materiály	1 705	1 524	1 265
SITC 3 nerastné palivá	3 667	3 586	3 057
SITC 4 oleje a tuky	321	243	155
SITC 5 chemikálie	2 620	2 985	3 122
SITC 6 trhové výrobky	11 293	10 812	10 872
SITC 7 stroje a zariadenia	34 133	36 456	37 407
SITC 8 priemyselné výrobky	5 611	5 900	6 370
SITC 9 ostatné	127	183	176
Spolu	62 144	64 172	64 721

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

Tabuľka 5 zobrazuje komoditnú štruktúru vývozu SR a vývoj od roku 2012 do roku 2014. V nasledujúcom texte uvedieme komodity, v ktorých sme v sledovaných rokoch zaznamenali najväčší nárast a pokles vývozu SR.

V roku 2012 najviac vzrástol vývoz osobných automobilov a iných motorových vozidiel konštruovaných na prepravu osôb o 1 907,6 mil. eur a telefónnych súprav, vrátane telefónov pre celulárnu sieť o 1 001,7 mil. eur.

Vývoz v roku 2012 najvýraznejšie klesol pri komoditách, ako sú monitory a projektory, televízne prijímače o 321, 8 mil. eur a propylénu alebo ostatných olefinov, v primárnych formách o 86,8 mil. eur.⁶²

Najviac v roku 2013 vzrástol vývoz telefónnych súprav, vrátane telefónov na celulárnu sieť o 944,7 mil. eur a osobných automobilov a iných motorových vozidiel konštruovaných na prepravu osôb o 753 mil. eur.

Najväčší pokles vývozu bol zaznamenaný pri komoditách, ako sú časti a súčasti vysielacích prístrojov na rozhlasové alebo televízne vysielanie o 343,3 mil. eur a nerafinovanej medi o 218 mil. eur.⁶³

⁶² ŠÚ SR. 2013. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2012*. [online]. 2013. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2012.pdf>

⁶³ ŠÚ SR. 2014. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2013*. [online]. 2014. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2013.pdf>

V roku 2014 najviac vzrástol vývoz monitorov, projektorov, televíznych prijímačov o 522,3 mil. eur a osobných automobilov a iných motorových vozidiel konštruovaných na prepravu osôb o 466,7 mil. eur.

Klesol hlavne vývoz ropných olejov a olejov získaných z bitúmenových nerastov, iných ako surových o 492,7 mil. eur a rastlinné výrobky o 243,9 mil. eur.⁶⁴

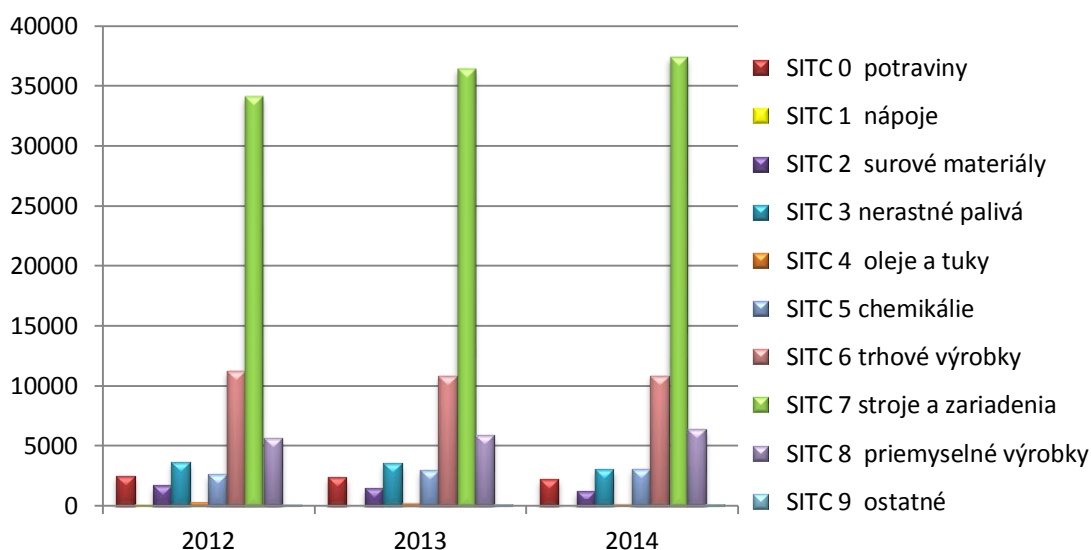
Podľa predbežných výsledkov za rok 2015 sa najviac zvýšil vývoz osobných automobilov a iných motorových vozidiel konštruovaných hlavne na prepravu osôb o 1 474,6 mil. eur a častí, súčastí a príslušenstva motorových vozidiel o 582,6 mil. eur.

Naopak najviac poklesol vývoz ropných olejov a olejov získaných z bitúmenových nerastov, iných ako surových o 433,8 mil. eur a plochých valcovaných výrobkov zo železa alebo nelegovanej ocele o 175,3 mil. eur.⁶⁵

Na základe údajov z tabuľky 5 sme spracovali graf 3, ktorý zobrazuje komoditnú štruktúru a vývoj dovozu SR podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 4 za roky 2012-2014.

Graf 3

Komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR podľa tried nomenklatúry SITC Rev. 4 za roky 2012– 2014 v mil. eur (vývoz)



Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

⁶⁴ ŠÚ SR. 2015. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2014*. [online]. 2015. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2014.pdf>

⁶⁵ ŠÚ SR. 2016. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2015*. [online]. 2016. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2015.pdf>

4.3.2 Význam skúmania teritoriálnej štruktúry

V ekonomike SR zohráva správne priestorové rozloženie ZO hospodársky a strategicky významnú úlohu. Zobrazuje charakter ekonomiky, jej silné a slabé stránky, rozvojové smerovanie, úroveň a hĺbku spoločenských, ekonomických a politicko-bezpečnostných záväzkov a taktiež politické i historické väzby. Vývoj teritoriálnej štruktúry SR odráža produkčné možnosti ekonomiky a snahu zabezpečiť efektívny odbyt domácich tovarov a prostredníctvom dovozu uspokojovať potreby, na ktoré ekonomika nemá dostatočné predpoklady.⁶⁶

Vstupom SR do EÚ v roku 2004 došlo v teritoriálnej štruktúre ZO k postupným zmenám. Od tohto roku nastalo intenzívnejšie prehlbovanie a upevňovanie obchodných vzťahov SR s ostatnými krajinami EÚ, ktoré sa z hľadiska teritoriálnej štruktúry dlhodobo zaraďujú medzi najvýznamnejších obchodných partnerov SR.

V nasledujúcom texte rozoberieme teritoriálnu štruktúru ZO SR v členení na dovoz a vývoz od roku 2012, vrátane roku 2015, za ktorý sú údaje z teritoriálneho hľadiska už dostupné.

- Dovoz

Tabuľka 6

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR podľa kontinentov a ekonomických zoskupení za roky 2012-2015 v mil. eur (dovoz)

	2012	2013	2014	2015
OECD	36 927	38 598	38 698	41 292
EÚ27	37 261	.	.	.
EÚ28	.	37 234	37 804	42 670
EZVO	352	468	516	532
Európa	36 931	39 628	39 229	40 624
Ázia	12 744	13 741	14 349	15 222
Afrika	245	263	273	314
Amerika	816	902	989	1 103
Austrália	42	35	32	51
Oceánia	1	1	1	1
Nešpecifikované	7 811	5 371	5 147	7 247

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

⁶⁶ KAŠŤÁKOVÁ, E. 2010. Postavenie SR v medzinárodnom obchode. In BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. s. 362. ISBN 978-80-89393-18-3.

Tabuľka 6 zobrazuje teritoriálnu štruktúru dovozu SR od roku 2012 až do roku 2015. V nasledujúcom texte uvedieme vzniknuté zmeny vo vzťahu k najdôležitejším obchodným partnerom a taktiež zmeny teritoriálnej štruktúry vývozu SR z hľadiska hlavných ekonomických zoskupení v celom sledovanom období.

V roku 2012 sa v porovnaní s rokom 2011 zvýšil dovoz vo vzťahu k najvýznamnejším obchodným partnerom najviac z Kórejskej republiky o 32,8 %, z Japonska o 16 % a z Nemecka o 9,9 %.

Dovoz z pohľadu hlavných ekonomických zoskupení v roku 2012 klesol z krajín EÚ o 5,7 % (na celkovom dovoze SR sa podieľal 64,2 %) a z krajín OECD o 6,1% (tvoril 61,9 % z celkového dovozu).⁶⁷

V roku 2013 sa dovoz v rámci najvýznamnejších obchodných partnerov zvýšil z Poľska o 30,2 % , z Maďarska o 22,2 % a z Číny o 17,9 %.

Z hľadiska hlavných ekonomických zoskupení sa dovoz oproti roku 2012 zvýšil z krajín EÚ o 0,7 % (na celkovom dovoze SR sa podieľal 62,6 %) a z krajín OECD o 2,4 % (tvoril 63 % z celkového dovozu).⁶⁸

V roku 2014 najviac vzrástol dovoz z Vietnamu o 40,7 %, z Francúzska o 6,7 % a z Maďarska o 5,6 %. Najväčší pokles dovozu bol zaznamenaný z Ruskej federácie o 20 %.

Z pohľadu hlavných ekonomických zoskupení sa dovoz oproti roku 2013 zvýšil z krajín EÚ o 2,9 % (na celkovom dovoze SR sa podieľal 63,7 %) a z krajín OECD sa dovoz znížil o 2,3 % (tvoril 62,7 % z celkového dovozu).⁶⁹

V rámci najvýznamnejších obchodných partnerov SR sa v roku 2015 zvýšil dovoz z Francúzska o 13,6 %, z Číny o 10,9 % a z Maďarska o 9,1 %, Dovoz poklesol najmä z Ruskej federácie, a to o 29,1 %.

Z hľadiska hlavných obchodných zoskupení sa zvýšil dovoz z krajín EÚ o 12,9 % (na celkovom dovoze sa podieľal 66,1 %) a z krajín OECD o 6,7 % (tvoril 64 % z celkového dovozu).⁷⁰

Na základe údajov uvedených v tabuľke 6 sme vytvorili graf 4, ktorý zobrazuje teritoriálnu štruktúru ZO SR z hľadiska dovozu za roky 2012-2015.

⁶⁷ ŠÚ SR. 2013. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2012*. [online]. 2013. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2012.pdf>

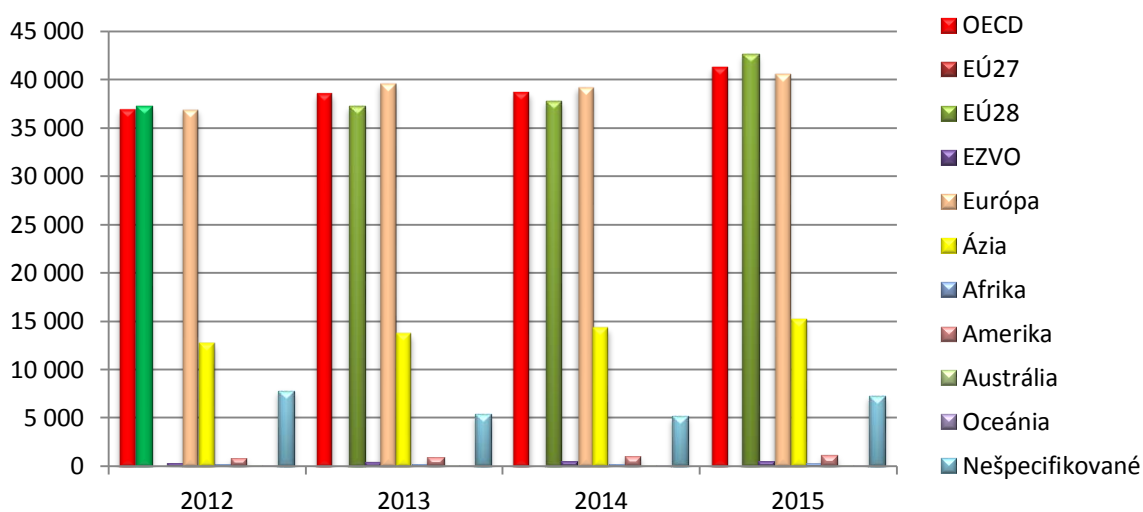
⁶⁸ ŠÚ SR. 2014. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2013*. [online]. 2014. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2013.pdf>

⁶⁹ ŠÚ SR. 2015. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2014*. [online]. 2015. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2014.pdf>

⁷⁰ ŠÚ SR. 2016. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2015*. [online]. 2016. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2015.pdf>

Graf 4

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR podľa kontinentov a ekonomických zoskupení za roky 2012-2015 v mil. eur (dovoz)



Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

- Vývoz

Tabuľka 7

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR podľa kontinentov a ekonomických zoskupení za roky 2012-2015 v mil. eur (vývoz)

	2012	2013	2014	2015
OECD	53 823	55 025	56 163	59 918
EÚ27	51 989	.	.	.
EÚ28	.	53 114	54 416	57 828
EZVO	1 004	1 223	1 293	1 300
Európa	56 835	58 065	58 703	61 482
Ázia	3 159	3 784	3 386	3 236
Afrika	381	409	627	675
Amerika	1 626	1 671	1 682	2 122
Austrália	142	243	277	307
Oceánia	0	1	0	1
Nešpecifikované	1	1	45	44

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

V tabuľke sú uvedené zmeny a vývoj teritoriálnej štruktúry ZO SR z hľadiska vývozu za roky 2012 až do roku 2015. V nasledujúcom texte uvedieme konkrétne zmeny

vo vzťahu k najvýznamnejším obchodným partnerom a taktiež zmeny teritoriálnej štruktúry vývozu SR z hľadiska hlavných ekonomických zoskupení.

V roku 2012 sa zvýšil vývoz najmä do Poľska o 22,6 %, do Ruskej federácie o 26,5 % a do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska o 21,6 %. Pokles vývozu sme zaznamenali len v prípade Francúzska o 6,8 %.

Do krajín EÚ poklesol vývoz oproti roku 2011 o 9,6% (na celkovom vývoze SR sa podieľal 83,8 %) a do krajín OECD vývoz rástol o 10,8 % (tvoril 86,7 % z celkového vývozu SR).⁷¹

V roku 2013 sa v rámci najvýznamnejších obchodných partnerov zvýšil vývoz najmä do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska o 21,2 %, do Číny o 18,4 % a do Rumunska o 14 %. Najvýraznejšie sa znížil vývoz do Maďarska, a to o 7,4 %.

Z pohľadu hlavných ekonomických zoskupení sa zvýšil vývoz do krajín EÚ o 2 % (na celkovom vývoze SR sa podieľal 82,8%) a do krajín OECD o 2,7 % (tvoril 85,9 % z celkového vývozu SR).⁷²

Vývoz SR sa v roku 2014 oproti predošlému roku najvýraznejšie zvýšil do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska o 15,6 %, do Nemecka o 7 %, a do Holandska o 9,9 %. Pokles vývozu sme zaznamenali najmä do Ruskej federácie, a to o 18,4 %.

Do krajín EÚ sa v roku 2014 zvýšil vývoz o 2,6 % (na celkovom vývoze SR sa podieľal 84,1 %) a do krajín OECD o 2,3 % (tvoril 86,9 % z celkového vývozu SR).⁷³

V rámci najvýznamnejších obchodných partnerov sa v roku 2015 zvýšil vývoz najmä do Francúzska o 20,2 %, do Španielska o 34,2 % a do USA o 17,1 %. Vývoz sa znížil najvýraznejšie do Ruskej federácie, a to o 29,6 %.

Z hľadiska hlavných ekonomických zoskupení sa v roku 2015 zvýšil vývoz do krajín EÚ o 6,3 % (na celkovom vývoze SR sa podieľal 85,2 %) a do krajín OECD o 6,7 % (tvoril 88,3 % z celkového vývozu SR).⁷⁴

⁷¹ ŠÚ SR. 2013. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2012*. [online]. 2013. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2012.pdf>

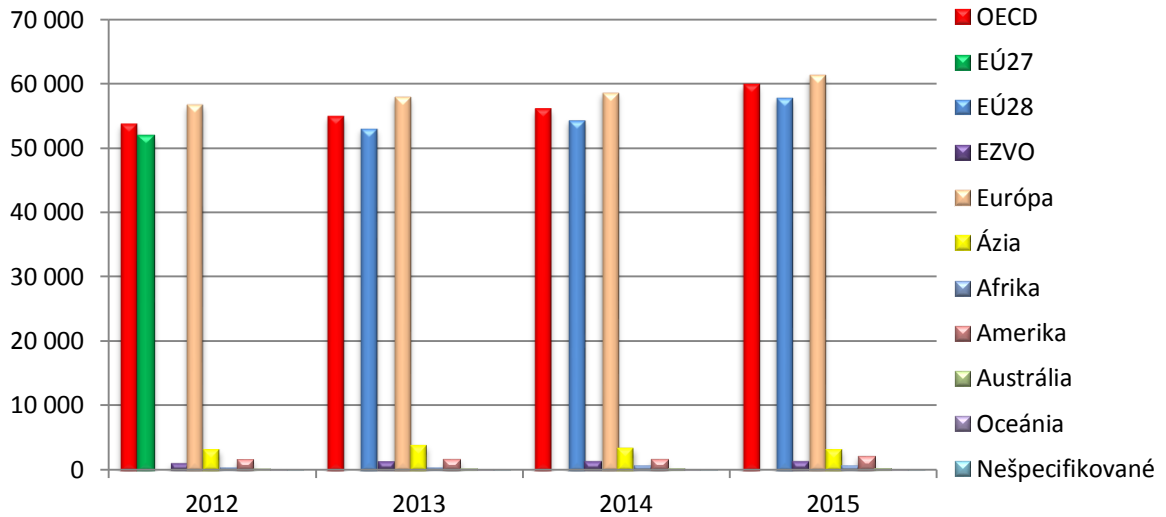
⁷² ŠÚ SR. 2014. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2013*. [online]. 2014. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2013.pdf>

⁷³ ŠÚ SR. 2015. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2014*. [online]. 2015. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2014.pdf>

⁷⁴ ŠÚ SR. 2016. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2015*. [online]. 2016. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2015.pdf>

Graf 5

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR podľa kontinentov a ekonomických zoskupení za roky 2012-2015 v mil. eur (vývoz)



Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR. Bratislava: ŠÚ SR, 2016.

Na základe tabuľky 7 sme zostavili graf 5, ktorý zachytáva teritoriálnu štruktúru vývozu SR podľa kontinentov a ekonomických zoskupení v rozmedzí rokov 2012 – 2015.

Na základe analýzy konštatujeme, že ZO SR je orientovaný predovšetkým na export. Znamená to, že jeho pozitívny vývoj závisí najmä od vzťahov s najdôležitejšími obchodnými partnermi, a to najmä s krajinami EÚ, kde smeruje približne 85 % produkcie SR. Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov patrí jednoznačne Nemecko, najmä od roku 1998, kedy vstúpilo na trh SR ako obrovský investor s automobilovým závodom Volkswagen.

Analýza komoditnej a teritoriálnej štruktúry ZO SR potvrdila dôležitosť ZO pre ekonomiku SR a dokázala, že SR je skutočne vysoko otvorená ekonomika, ktorá je veľmi citlivá na vonkajšie vplyvy. Zvyšovanie ekonomického rastu v štátoch, ktoré sú najvýznamnejšími obchodnými partnermi SR by malo za následok ďalší rast ZO krajiny.

ZÁVER

V súčasnom období sa do popredia dostávajú popri iných dôležitých otázkach najmä otázky zvyšujúcej sa konkurencieschopnosti krajín. Preto si v tejto oblasti musia krajiny, najmä s vysokým stupňom otvorenosti ekonomiky stanovovať priority. Platí to aj pre Slovenskú republiku, ktorá je od roku 2004 členom Európskej únie. Ak chce Slovenská republika obstať na trhoch krajín Európskej únie, ale aj na trhoch iných vyspelých krajín, musí prijímať náležité opatrenia. V súčasnosti sa z tohto aspektu javí ako veľmi významný faktor, ktorým je aj u nás prijatie národného systému podpory a pripojenie takých okruhov ako je podpora prílevu investícií, podpora spolupráce so zahraničím v oblasti inovácií a jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí. Je len viac ako samozrejmé, že týmito okruhmi sa sleduje konečný cieľ, ktorým je zvyšovanie konkurencieschopnosti a exportnej výkonnosti slovenskej ekonomiky.

V súčasnosti sa, ako vyplýva zo spracovania bakalárskej práce, oblasť konkurencieschopnosti zameriava najmä na oblasť zahraničnoobchodnej politiky, ktorá pochopiteľne tvorí súčasť hospodárskej politiky krajiny. Ďalej je potrebné konštatovať, že prioritným zameraním zahraničnoobchodnej politiky je proexportná politika.

Proexportná politika definuje ciele a im zodpovedajúce prostriedky v rozhodujúcich oblastiach, ktoré sa týkajú predovšetkým exportnej výkonnosti ekonomiky. To znamená, že proexportná politika sa sústreďuje najmä na podporu exportu tovarov a služieb do zahraničia, nakoľko je export veľmi dôležitý ukazovateľ pri zvyšovaní konkurencieschopnosti krajiny. Potreba skúmania zložiek ako sú export a import tovarov a služieb, ktoré majú výrazný vplyv na postavenie krajiny vo svetovom hospodárstve, nás priviedlo k nutnosti priblížiť si aj problematiku zahraničného obchodu, ktorého sú export a import základnými zložkami. Skúmali sme zahraničný obchod a jeho funkcie, nástroje a význam všeobecne, ale aj jeho význam a postavenie v podmienkach ekonomiky Slovenskej republiky.

Pri konštatovaní, aký má význam a postavenie zahraničný obchod v slovenskej ekonomike je nutné zohľadniť jej hlavné charakteristiky. Sú to:

- vysoká otvorenosť ekonomiky,
- vysoká geografická koncentrácia vývozov do členských štátov EÚ,
- relatívne vysoká geografická koncentrácia dovozov z členských štátov EÚ,
- zvyšujúca sa úloha Ázie v zahraničnom obchode SR,

- vysoký podiel vnútroodvetvového obchodu na celkovom zahraničnom obchode,
- aktívne saldo zahraničného obchodu s tovarmi.

Z uvedeného vyplýva, že v Slovenskej republike má export a import tovarov a služieb obzvlášť významnú úlohu, pretože je extrémne otvorenou ekonomikou. Je bytostne závislá od exportu, ktorý z veľkej časti tvoria priemyselné tovary a aj od importu tých surovín a materiálov, ktorých má krajina nedostatok. Pre zvyšovanie konkurencieschopnosti Slovenskej republiky je dôležité sledovať, ktoré komodity najviac dováža, ktoré najviac vyváža, a aj to, z a do ktorých krajín a oblastí sveta pohyby komodít smerujú. Sledovať tieto pohyby je dôležité najmä preto, aby krajina zistila, vývoz ktorých komodít, a do ktorých krajín má najviac podporovať. Krajina by sa mala prostredníctvom vývozu a dovozu taktiež snažiť o dosahovanie aktívnej platobnej bilancie, ktorá je od spomínaných dvoch ukazovateľov závislá. V posledných rokoch sa Slovenskej republike darí aktívnu platobnú bilanciu dosahovať, a to najmä vďaka významnému podielu exportu na hrubom domácom produkte. Ako sme už v predchádzajúcom texte uviedli, v Slovenskej republike tvoria najväčšie vývozné položky priemyselné produkty.

Z týchto dôvodov sme v bakalárskej práci analyzovali zahraničný obchod z dvoch hľadísk, a to z hľadiska komoditnej a z hľadiska teritoriálnej štruktúry v členení na dovoz a na vývoz.

Komoditnú štruktúru zahraničného obchodu Slovenskej republiky sme skúmali za roky 2012-2015. Počas celého sledovaného obdobia zaznamenával najväčšie hodnoty najmä dovoz strojov a zariadení. Od dovozu týchto komodít je slovenská ekonomika vo veľkej miere závislá, pretože stroje sa ďalej používajú pri výrobe významných produktov určených na vývoz. Ďalšou dôležitou dovoznou položkou boli pre Slovenskú republiku v celom sledovanom období nerastné palivá. Aj od týchto komodít je krajina značne závislá, nakoľko jej prírodný potenciál je v tejto oblasti nepostačujúci. V neposlednom rade sa do Slovenskej republiky dovážajú aj vozidlá, iné ako osobné, lietadlá a plavidlá, ktoré tvoria veľkú časť dovozu krajiny. Z hľadiska vývozu najväčšiu položku tvorili taktiež stroje a zariadenia. Slovenská republika má rozvinutý priemysel a veľa produktov z tejto oblasti slúži na vývoz. Dominantné postavenie v ekonomike má predovšetkým automobilový priemysel. Osobné automobily tvoria v súčasnosti najvýznamnejšiu vývoznú položku krajiny. V nemalej miere sa na vývoze Slovenskej republiky podieľajú trhové tovary ako sú monitory a televízne prijímače.

Rovnako ako komoditnú štruktúru, tak aj teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu Slovenskej republiky sme skúmali od roku 2012 do roku 2015. Sledovali sme,

kam a odkiaľ pohyb komodít smeruje. Výsledky analýzy preukázali, že najvýznamnejšími obchodnými partnermi sú krajiny Európskej únie. Dôležitými obchodnými partnermi sú aj krajiny ako Ruská federácia, Kórejská republika a Čína. Dovoz komodít smeruje v celom sledovanom období najmä z Nemecka, z ktorého Slovenská republika dováža najmä stroje a zariadenia, z Ruskej federácie, ktorá zásobuje ekonomiku predovšetkým nerastnými palivami a z Kórejskej republiky. Z hľadiska vývozu sme zhodnotili, že najviac Slovenská republika vyváža do krajín ako je Nemecko, s ktorým má ekonomika najväčšie aktívne saldo, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Poľsko a Česká republika. Môžeme konštatovať, že väčšina vývozu krajiny sa orientuje na európske trhy.

V budúcnosti sa Slovenská republika plánuje orientovať viac na podporu produkcie a vývozu tovarov s vyššou mierou pridanej hodnoty, na podporu zavádzania modernejších technológií, na podporu prílevu investícií a na podporu spolupráce so zahraničím v oblasti inovácií a jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí. Sú to kľúčové faktory, ktoré umožnia posilniť postavenie domácich výrobcov na zahraničných trhoch, zvýšiť exportnú výkonnosť krajiny a v konečnom dôsledku prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti krajiny.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Knihy/Monografie

AJITABAH, S. 2012. *Global competitiveness*. London: Excel Books, 2012. 220 s. ISBN 978-81-7446-608-2.

BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: Sprint, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.

BALHAR, V. 2011. *Dejiny svetového hospodárstva*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 230 s. ISBN 978-80-225-3267-9.

BLAŽEK, L. 2008. *Konkurenční schopnost podniků: analýza faktorů hospodářské úspěšnosti*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2008. 349 s. ISBN 978-80-2104-734-1.

BRISTOW, G. 2010. *Critical reflections on regional competitiveness*. London: Routledge, 2010. 169 s. ISBN 978-0-415-47159-6.

CIHELKOVÁ, E. 2003. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.

DRIENIKOVÁ, K. – ZUBAĽOVÁ, Ľ. 2013. *Zahraničnoobchodná politika EÚ v meniacich sa podmienkach globálneho hospodárskeho prostredia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 264 s. ISBN 978-80-225-3622-6.

ESSER, K. – HILLEBRAND, W. 2013. *Systematic competitiveness*. London: Routledge, 2013. 452 s. ISBN 978-1-306-04702-9.

GRANČAY, M. a kol. 2014. *Teórie medzinárodných hospodárskych vzťahov. Vybrané teórie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. 494 s. ISBN 978-80-225-3921-0.

GONDA, V. 2006 *Ako napísať a úspešne obhájiť diplomovú prácu. 5. doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Elita, 2006. 136 s. ISBN 80-8044-077-8.

KAŠŤÁKOVÁ, E. – RUŽEKOVÁ, V. 2014. *Operácie v zahraničnom obchode. Teória a prax*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. 306 s. ISBN 978-80-225-3959-3.

KUBIŠTA, V. a kol. 2009. *Medzinárodní ekonomické vztahy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2009. 375 s. ISBN 978-80-7380191-5.

KRUGMAN, P. 1994. *Competitiveness: A dangerous obsession*. Boston: World economy laboratory, 1994. 289 s. ISBN 978-0876-09177-7.

LÁBAJ, M. 2014. *Štrukturálne aspekty ekonomického rozvoja: slovenská ekonomika v globálnych súvislostiach*. 1. vydanie. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. 168 s. ISBN 978-80-7144-223-3.

LIPKOVÁ, Ľ. a kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva,

2011. 433 s. ISBN 978-80-89393-37-4.

LIPKOVÁ, E. a kol. 2010. *Ekonomické teórie: Medzinárodná ekonómia*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010. 173 s. ISBN 978-80-225-3130-6.

LISÝ, J. a kol. 2011. *Ekonómia*. Bratislava: Iura Edition, 2011. 631 s. ISBN 978-80-8078-406-5.

MICHNÍK, E. a kol. 1998. *Zahraničný obchod*. Bratislava: Sprint, vfra, 1998. 656 s. ISBN 80-8884-31-8.

MUCHOVÁ, E. a kol. 2014. *Medzinárodná ekonómia. Vybrané problémy*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. 213 s. ISBN 978-80-225-3878-7.

PORTER, M. E. 1990. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: The Free Press, 1990. 855 s. ISBN 0-02-925361-6.

RUŽEKOVÁ, V. – KAŠŤÁKOVÁ, E. – SILNÁ, Z. 2013. *Analýza zahraničného obchodu Slovenskej republiky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. 184 s. ISBN 978-80-225-3791-9.

SAMUELSON, P. A. – NORDHAUS, W. D. 1992. *Ekonómia 2*. Bratislava: Bradlo, 1992. 550 s. ISBN 80-7127-031-8.

SPĚVÁČEK, V. 2012. *Makroekonomická analýza*. Praha: Linde Praha, 2012. 608 s. ISBN 978-80-86131-92-4.

STANĚK, P. – IVANOVÁ, P. 2015. *Súčasná tendencie ekonomickej globalizácie*. Bratislava: Vydavateľský dom ELITA, 2015. 200 s. ISBN 978-80-970135-7-8.

TRENČIANSKA, E. 2000. *Zahraničný obchod*. Bratislava: Sprint, vfra, 2000. s. 193 s. ISBN 80-88848-30-X.

VINCÚR, P. a kol. 2007. *Teória a prax HP*. Bratislava: Sprint vfra, 2007. 432 s. ISBN 978-80-89085-80-4.

2. Články v časopisoch

BONDAREVA, I. – TOMČÍK, R. 2013. Základné faktory konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. In *MANEKO*. ISSN 1337-9488, 2013, roč. V, č. 2, 131-139 s.

MELIŠEK, I. 2012. Meranie a hodnotenie makroekonomických výsledkov zahraničného obchodu. In *Ekonomické rozhľady*. ISSN 1354-4542, 2012, roč. IVI, č. 4, s. 439-451.

MUCHOVÁ, E. 2012. Moderné teórie medzinárodného obchodu. In *Nová ekonomika*. ISSN 1336-1732, 2012, roč. V, č. 1, s. 133-143.

3. Články v elektronických časopisoch

BOBÁKOVÁ, V. – HEČKOVÁ, J. 2007. Analýza konkurencieschopnosti slovenského

spracovateľského priemyslu. In *Politická ekonomie*. ISSN 2336-8225. [online]. 2007. [cit. 25.4. 2016]. Dostupné na internete: <file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/610.pdf>

LALINSKÝ, T. 2015. Vývozná konkurencieschopnosť Slovenska z pohľadu nových ukazovateľov. In *BIATEC*. ISSN 1335 – 0900. [online]. 2015. [cit. 6.5. 2016]. Dostupné na internete: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2015/08-2015/biatec_08_2015_03Lalinsky.pdf>

MIHOK, J. – BIALIKOVÁ, D. 2012. Aspekty hodnotenia konkurencieschopnosti Slovenskej republiky. In *Transfer inovácií*. ISSN 1337-7094. [online]. 2012. [cit. 1.5.2016]. Dostupné na internete: <<https://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/pages/archiv/transfer/23-2012/pdf/003-006.pdf>>

4. Príspevky v zborníkoch

HEČKOVÁ, J. – ŠUGOVÁ, M. – CHAPČÁKOVÁ, A. 2013. Analýza úrovne inovačných aktivít v kontexte skúmania konkurenčnej schopnosti ekonomík Európskej únie. In *Zborník vedeckých prác Katedry ekonómie a ekonomiky ANNO*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013. ISBN 978-80-555-1097-2. s. 25-35.

TOKÁROVÁ, M. 2015. K vybraným problémom merania konkurencieschopnosti v podmienkach globalizácie. In *Globalizácia a jej sociálno-ekonomické dôsledky '15: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 7.-8. októbra 2015*. ISBN 978-80-8154-145-2. s. 800-809.

5. Elektronické dokumenty

BUJŇÁKOVÁ, M. 2007. *Otvorenosť ekonomiky SR a krajín eurozóny*. 2007. [online]. 26 s. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic10/pdf_doc/4.pdf>

MH SR. 2013. *Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov Slovenskej republiky na obdobie 2014-2020*. [online]. Bratislava: MH SR, 2013. 27 s. [cit. 13.5.2016]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11154-menu/144342s>>

WEF. 2015. *The global competitiveness report 2015-2016*. [online]. Geneva: WEF, 2015. 403 s. [cit. 28. 4. 2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2015/09/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf>

6. Iné príspevky

2015. *Získavanie medzinárodných konkurenčných výhod*. [online]. 2015. [cit. 3.5.2016]. Dostupné na internete: <Získavanie medzinárodných konkurenčných výhod.<http://www.euroekonom.sk/ziskavanie-medzinarodnych-konkurencnych-vyhod/>>

PAS. 2015. *Správa o globálnej konkurencieschopnosti*. [online]. 2015. [cit. 2.5.2016]. Dostupné na internete: <http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/sprava_o_globalnej_konkurencieschopnosti/>

SOUČEK, Z. 2013. *Jednoduchá řešení ve složitém světě?* [online]. 2013. [cit. 3.5.2016]. Dostupné na internete:< <http://modernirizeni.ihned.cz/c1-61067330-jednoducha-reseni-ve-slozitem-svete>>

ŠÚ SR. 2016. *Databáza zahraničného obchodu*. [online]. Bratislava: ŠÚ SR, 2016. [cit. 14.5.2016]. Dostupné na internete:
<https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/macroeconomic/trade/indicators!/ut/p/b1/jZDLDoIwEEU_qRdaoC4rKq0hCK346MawMAbja2H8fgthpbE4u8mck5k7xJIidsbfm1Z6aZ3u_NZeut_GhShSfTgMBHiWAKkwnNbAyEpA7YOWA_SuDDL_Qcai3KTC9ZABYNvgfo_IUpQzFhWTrTq4UbpYE3eRwCweCnmZAsyQGeZxGUkLWeVJRC0P_u9yzw-Ab4uv8LGNm_JbZHfAl6wPfisSdZb4qYjgAuRSHv1yN5XGtXO7TqzN4HQkQK/dl4/d5/L2dJQSEvUUt3QS80SmtFL1o2X1E3SThCQjFBMDg1NzAwSU5TVTAwVIMwQVA1/>

ŠÚ SR. 2013. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2012*. [online]. 2013. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete:
<[podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2012.pdf](#)>

ŠÚ SR. 2014. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2013*. [online]. 2014. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete:
<[podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2013.pdf](#)>

ŠÚ SR. 2015. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2014*. [online]. 2015. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete:
<[podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2014.pdf](#)>

ŠÚ SR. 2016. *Podrobné údaje zahraničného obchodu v roku 2015*. [online]. 2016. [cit. 7.5.2016]. Dostupné na internete:
<[podrobne_udaje_zahranicneho_obchodu_v_roku_2015.pdf](#)>